NEW YORK PUBLIC LIBRARY
DIV. S
GRAND CENTRAL STA.BOX 2231
NEW YORK 17,N.Y.

CHKD JUL 26 1963

VIENYBĖ

77 M. 27 N. | 192 Highland Boulevard Brooklyn 7, New York | 1963 M. LIEPOS (JULY) 19 D. | Telefonas: APplegate 7-7257 | KAINA 15 C.

Pavergtųjų Tautų savaitės iškilmės atidarant New Yorke: prie mikrofono dr. George Dimitrov, Pavergtųjų Europos Tautu asamblėjos pirm. Dešinėje matyti Vacl. Sidzikauskas, Lietuvos delegacijos vedėjas.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

MES

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Šokių šventė Chicagoje puikiai pavaizdavo principą, kurį lietuviams išeiviams Amerikoje įžiebė pirmieji Vienybės įkūrėjai, o ištikimai per 77 metus laikėsi visi šio laikraščio leidėjai ir redaktoriai — visų geros valios lietuvių vienybė. Programa ne vienam išspaudė džiaugsmo ašarą, o 8000 publikos buvo puikus lietuviško solidarumo pavyzdys, nes, atrodo, atėjo ir garsiojo protesto mitingo dalyviai ir prieš protestavusieji. Tautinėje šokių šventėje visi jautėsi lietuviais. Per $30,000 susidariusių išlaidų, atrodo, pasidengsią be visuomenės aukų. Chicagos lietuviai šia švente įrašė savo istorijon garbingą lapą. Vienybės koncertuose nesykį pasirodžiusi kino artistė Rūta Lee Kilmonytė, šokių programos vedėja, buvo entuziastingai publikos sutikta ir pareiškė: "Tai pirmas mūsų lietuviškojo gyvenimo įvykis, kuris manyje tokį gilų įspūdį palieka!" Tikime, nufilmuota programa, nežiūrint triukšmingųjų, bus kaip nors perteikta Lietuvon, tiems, kuriems būtina pamatyti.

o

Kokia katalikų būklė Lietuvoje? Klausimą svarsto iš Anglijos Oxfordo u-to vengras Miklos Veto Londone leidžiamame Rytų Europos ir Sovietijos klausimams žurnale Survey (liepos nr.). Sako: Sovietijai didesnis katalikų skaičius tepateko 1939-1940 m. Lietuvos 80 nuoš. gyventojų yra katalikai, o žymi Latvijos mažuma, taip pat, (daugiausia, lietuviškai kalbą). Lietuvoje Katalikų Bažnyčia vaidina nedaug mažesnę rolę negu Lenkijoje ar Airijoje. Sovietų valdžia, nors nenuėjo tiek toli, kiek Čekoslovakijos, visgi, nukirto visokį praktinį Bažnyčios santykį su Roma, susodino į kalėjimus, išdeportavo ar nužudė daugelį kunigų ir pasauliečių. Tačiau, krašte nesudarė ekskomunikuotų kunigų draugovių, kurių nariais diecezijas valdytų. Nebandė nei sudaryti atskalūniškos "tautinės" Bažnyčios.

o

Vetas toliau rašo: Sovietų valdžia 1957 m. leido įsišventinti popiežiaus Pijaus XII paskirtiems naujiems vyskupams. Nors vyskupų neišleista, bet Bažnyčios Suvažiavimo pirmuose po-

Nukelta į 4 psl.

Pavergtųjų savaite

Prezidentui Kennedy proklamavus Pavergtųjų Savaitę, iškilmės New Yorke pradėtos pereitą sekmadienį, liepos 14 d., iškilmingom pamaldom šv. Patriko katedroje, dalyvaujant pavergtųjų tautų atstovams ir jų bičiuliams amerikiečiams.

Sekmadienio vidurdienį įvyko iškilmingas vėliavų pakėlimas prie Pavergtųjų Europos Tautų vitrinos, esančios skersai gatvę nuo Jungtinių Tautų būstinės prie Rytinės upės.

Iškilmėms tenai vadovavo Pavergtųjų Tautų asamblėjos pirmininkas dr. George Dimitrov. Pradžioje iki pusės stiebo pakeltos visų tautų vėliavos, o paskui kalbas pasakė Indianos kongresmanas William G. Bray ir American Friends of Captive European Nations pirmininkas Christopher Emmet. Visi jie kėlė pavergtų tautų apsisprendimo reikalą.

Savo išleistame manifeste šias iškilmes rengusios organizacijos, besirūpinančios pavergtųjų tautų išlaisvinimu, atkreipė dėmesį į 1959 m. JAV Kongreso priimtą įstatymą, pagal kurį kiekvienerių metų trečioji liepos mėnesio savaitė skiriama Pavergtoms Tautoms. Priminusios vergų statusą, kuriame šiuo metu yra Centrinės ir Vidurio Europos tautos ir nurodydamos pavojų, koks susidaro laisvajam pasauliui iš komunistų pusės, penkios organizacijos kreipėsi pagalbos į Ameriką ir į laisvąjį pasaulį.

Pavergtųjų išlaisvinimui dirbančios organizacijos reikalauja, kad Jungtinių Tautų priimtoji nukolonijinimo deklaracija būtų taikoma ir komunistinėje vergijoje esančioms tautoms; kad bet kokiuose susitari-

Nukelta į 12 psl.

Taip atrodo naujas Pavergtuju Europos Tautu plakatas, iskabintas ju vitrinoje, esancioje priesais Jungtiniu Tautu bustine New Yorke.

Vokietijos lietuviai išsirinko naują tarybą

Sesija sušaukta birželio 29 d. Sesijoje dalyvavo 13 Kr. Tarybos narių, neatvyko du. Sesiją atidarė vyriausias amžiumi Kr. Tarybos narys dr. J. Grinius, sekretoriaujant jauniausiajam -- V. Lenertui. Paskutiniosios sesijos protokolą perskaitė buvęs sesijos sekretorius Fr. Skėrys. Kr. Valdybos pranešimus padarė pirmininkas Iz. Rugienius ir iždininkas A. Mariūnas. Kontrolės Komisijos aktą perskaitė jos pirmininkas J. Barasas. Keturiems Kr. Valdybos nariams pareiškus atsistatydinimą, buvo atšauktas taip pat penktasis (A. Mariūnas) ir buvo išrinkta nauja Kr. Valdyba. Jon įeina: kun. dr. Jonas Aviža, kun. Bronius Liubinas, Aleksandras Mariūnas, Jonas K. Valiūnas ir Tautvydas M. Gailius.

Birželio 30 d. sesija buvo tęsiama. Buvo svarstytas Kontrolės Komisijos aktas ir priimti jos pasiūlymai.

Nutarta sudaryti Statybos Komisiją iš 3 asmenų. Apie Vasario 16 Gimnaziją pranešimus padarė jos direktorius kun. Br. Liubinas ir Švietimo Komisijos pirmininkas tėv. A. Bernatonis. Kr. Taryba Švietimo Komisijai patarė ir ją prašė kviesti ekspertus. Kr. Taryba dar kartą patvirtino reikalą vykti į PLB seimą Toronte Kr. V-bos pirmininkui ir Vasario 16 Gimnazijos direktoriui. Šalia jų atstovauti Vokietijos LB seime buvo išrinkti: Karolis Drunga (Chicago), kun. B. Sugintas (Chicago), inž. Pranas Zundė (Washingtonas) ir dr. A. Musteikis (Buffalo). Aušrota liko kandidatu.

X-ji Lietuvių Studijų Savaitė įvyks rugpiūčio 7-14 dd. Konigswinter (prie Bonnos) Jugendhof "Rheinland" patalpose.

Studijų savaitę ruošia šios Vokietijos lietuvių organizacijos: Ateitininkų Sendraugių bei Studentų Sąjungos, Europos Lietuvių Fronto Bičiuliai, Evangelikų Jaunimo Ratelio (buvę ir esami) nariai, Lietuvių Studentų Sąjunga, Vyr. Skautų-Skaučių Rajonai. Stud. Savaitę globoja Vokietijos PLB Krašto Valdyba. Savaitėje taip pat dalyvaus ir Baltų Draugijos lietuvių-vokiečių sekcijos nariai.

Stud. Savaitės bendroji tema — "Tauta tėvynėje ir svetur." Bus per 10 įvairių paskaitų. Be to, Studijų savaitės metu bus:

specialiai paminėtos Mindaugo mirties, 1863 m. sukilimo ir Mykolaičio-Putino 70 m. amžiaus sukaktys;

trijų generacijų pokalbis: "Jaunųjų ir senųjų santykis tremtyje," vadovaujant prof. A. Maceinai;

pranešimai apie lietuvybės padėtį Amerikoje ir Lietuvoje;

pranešimas apie studentų gyvenimą Lietuvoje; tėvynės valandėlė;

sol. Pr. Bičkienės koncertas ir

Baltų dr-jos ruošiama lietuviškosios senosios ir moderniosios grafikos paroda.

Liepos 4 d. posėdyje naujoji Kr. Valdyba susipažino su Bendruomenės finansinė padėtimi, su statybos reikalais ir pasiskirstė darbais bendruomeninėje veikloje.

Į Statybos komisiją buvo išrinkti T. Gailius, A. Mariūnas ir J. Valiūnas. Informacijas redaguoti sutiko kun. Br. Liubinas ir J. Valiūnas. Susitarta, kad direktorius Br. Liubinas vyks į JAV-bes rugpiūčio pradžioje, o pirmininkas dr. J. Aviža tiesiai į PLB seimą Toronte. PLB V-jos Kr. Valdybos įgaliotiniu prie Baden-Wurttemberg vyriausybės Stuttgarte paskirtas kun. Kazys Senkus.

Liepos 5 d. Kr. Valdyba užsiregistravo teisme Weinheime ir sutvarkė formalumus, susijusius su bankinėmis operacijomis.

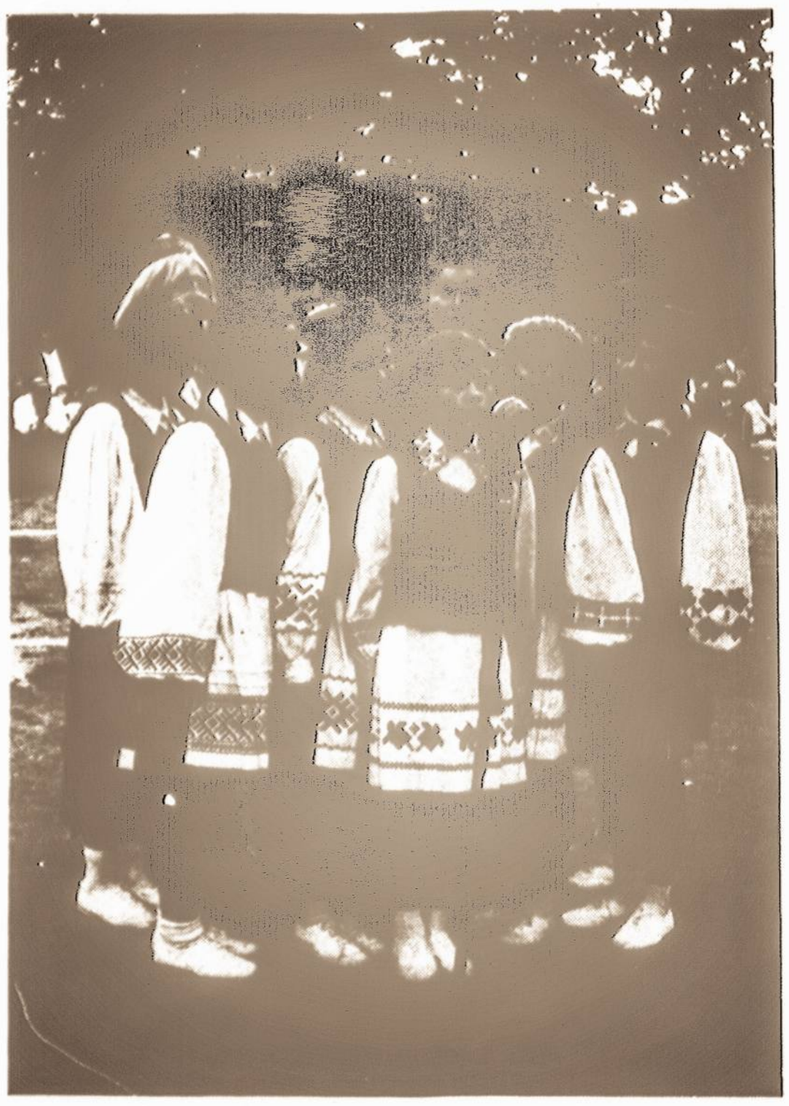

Vasario 16 Gimnazijos mokiniai.

Vasario 16 Gimnazijos mokytojo sūnus lanko vokiečių gimnaziją

Iš Vokietijos mums praneša, kad visoj Vokietijoj spaudą paminėjo, kad federalinė vyriausybė remia naujų pastatų statymą Vasario 16 d. gimnazijai Huettenfelde, kad vokiečių vyriausybė nenori lietuvius asimiliuoti su vokiečiais.

Tai gražu iš vokiečių pusės, bet ne viskas yra gražu iš pačių lietuvių pusės: štai, pvz., tos gimnazijos mokytojas T. Gailius išėmė savo sūnų iš liet. gimnazijos ir pasiuntė jį į vokiečių gimnaziją.

Gailius gyvena Vasario 16 gimnazijos rūmuose, yra bendrabučio vedėjas, ir jo sūnus gyvena ten pat, bet eina mokytis į vokiečių gimnaziją. Leisdamas savo sūnų į vokiečių gimnaziją, T. Gailius nesigėdina ir toliau pasi mokytojų ir bendrabučio vedėju lietuvių gimnazijoje.

Gailius yra ne vien lietuvių vaikų auklėtojas, bet ir nesenai išrinktas į LB krašto valdybą.

LIET. MUZIKOLOGIJOS ARCHYVAS PRAŠO ŽINIŲ

Liet. Muzikologijos Archyvas neturi tikrų žinių apie tai, iš kurios apylinkės Lietuvoje yra kilusi daina:

Oi, Juzi, Juzeli, kur tu vandravoji?
Kodėl tu pas mane šiandie neatjoji? ir t. t.

Gal kam teko nugirsti jos kilimą, močiutės gal pasakojo.

Tapgi painiojasi žinios apie dainos kilimą:

Pasisėjau kanapėlę tėvelio sodely.
Kanapėlę žaliūkėlę tėvelio sodely.

Oi džium-džium-džium-džium-džium (2x).
Kanapėlę žaliūkėlę, tėvelio sodely.

Kas prieš 1928 m. yra šią dainą tais pačiais žodžiais dainavęs, arba girdėjęs ją dainuojant, labai prašoma pranešti L. Muz. Archyvui šiuo adresu: Liet. Muzikol. Archyvui, 2345 W. 56th St., Chicago 36, Ill.

L. Muz. Archyvo vice-kuratorius

ŽINIOS APIE PL SEIMĄ

Seimo paskaitų eilė papildoma dar viena paskaita. Antrąją seimo dieną, šeštadienį, Lietuvos Laisvės Komiteto narys V. Vaitiekūnas padarys pranešimą apie padėtį Lietuvoje.

Atsisakoma nuo numatyto atstovų ir svečių susipažinimo pobūvio ketvirtadienio vakarą. Tai daroma turint galvoje, kad nevisi seimo nariai bus tą vakarą suvažiavę, o kiti, kad ir atvažiavę, bus po kelionės išvargę.

Visi seimo posėdžiai bus vieši.

KOMISIJŲ DARBAI

Didysis sekmadienio koncertas ir akademija įvyks geriausiame Toronto reprezentaciniame teatre — O'Keefe salėje, kurioje yra 3150 sėdimų vietų.

Akademijoje, kuri yra oficialioji seimo dalis, po paskaitos bus pristatyta naujoji PLB Valdyba, paskaitytos seimo priimtos rezoliucijos ir duotas žodis trims valdžios atstovams — federalinės, provincinės ir miesto. Po to įvyks koncertas, kaip jau skelbta. Kantatą išpildantiems chorams diriguos muz. St. Gailevičius. Solistams akompanuos D. Skrinskaitė ir St. Gailevičius.

Meno paroda vyks šešių savaičių laikotarpyje tos pačios salės parodų kambaryje. Tūkstančiai kitataučių, kasdien lankantieji O'Keefe teatrą, turės progos tą parodą matyti. Salės šeimininkai yra leidę išstatyti 30 paveikslų, tuo būdu meno komisija jau yra kreipusis į 30 lietuvių dailininkų iš visų pasaulio kraštų, prašydama po vieną paveikslą.

Pilnas parodoje dalyvaujančių dailininkų sąrašas bus paskelbtas vėliau, kai tik bus gautas visų sutikimas.

LIETUVIAI ADVOKATAI

S. Bredis, Jr.
37 Sheridan Avenue
BROOKLYN 8, N. Y.
Telefonas: APplegate 7-7083

C. A. Voket
(Vokietaitis)
41-40 74th Street
JACKSON HEIGHTS, N. Y.
Telefonas: NEwton 9-6620

TAUPYKITE ČIA, KUR JŪSŲ PINIGAI DIRBA TIK JUMS!

4¼% Į METUS

SKELBIAMA VĖLIAUSIA DIVIDENDŲ RATA
Už metų ketvirtį baigiantis 1963 m. birželio 30
3¾% į metus reguliarių dividendų, plus ½% specialių dividendų už santaupas vieno asmens nuo balandžio 13, 1962 siekiančio nuo $10 iki $30,000 ir iki $60,000 dviem asmenims.
Pinigai įnešti iki liepos 15 uždirba dividendų nuo liepos 1 o po to nuo įnešimo dienos
APSKAIČIUOJAMI KAS KETURI MENESIAI

THE KINGS COUNTY SAVINGS BANK

Member Federal Deposit Insurance Corporation
Incorporated 1860
TELEPHONE PResident 3-7000 FOR INFORMATION
Eastern Parkway Office: 539 Eastern Parkway at Nostrand Ave. Brooklyn, N. Y.
Broadway Office: 135 Broadway at Bedford Ave. Brooklyn, N. Y.
Massapequa Office: Hicksville Road and Jerusalem Avenue Opposite Holiday Park Shopping Center Massapequa, N. Y.

THE Arlington Restaurant
Tel TAylor 7-9842
385 Arlington Ave.
Brooklyn 8, N. Y.
Ona ir Jonas Valaičiai

FESTIVAL RESTAURANT & BAR

Pietūs ir vakarienė
Jaukus baras
Salė susirinkimams vestuvėms ir pobūviams
Gali tilpti 200 žmonių
LIETUVIŠKIEMS suėjimams nemokamai
VACYS STEPONIS
Savininkas
40 East 26th St. New York City
MU 3-2928

Lietuviškoje Chicagoje

* Dail. A. Rūkštelė ilgesniam laikui išvyko į Amerikos rytinę dalį. Žada lankytis Bostone, New Yorke, Philadelphijoje ir kitur. Kelionėje numato skirti laiko ir kūrybai. Į Chicagą grįš rugpiūčio pradžioje.

* Jūratė Irokaitytė baigė Illinois universitetą Urbanoje aukščiausiu įvertinimu. Ji studijavo prancūzų ir ispanų kalbas bei literatūrą. Rudenį išvyksta tolimesnių studijų į Berkeley universitetą Californijoje, kur studijuos gavusi Wilson Fellowship stipendiją. Jūratė prieš 5 metus yra atvažiavusi iš Brazilijos.

* Mykolas Vaidyla, savaitraščio Sandaros redaktorius, staiga susirgo ir patalpintas Chicagos universiteto ligoninėn.

* Lietuvių taut. šokių būrys (apie 200 šokėjų iš Chicagos ir Los Angeles) pasirodė tradicinėje American Legion rengiamoje programoje liepos 4 d. Soldiers Field stadijone. Šią programą stebėjo apie 60,000 žiūrovų.

* Povilas Dargis, SLA prezidentas, praėjusį savaitgalį lankėsi Chicagoje. Liepos 12 d. dalyvavo ALTo Centro valdybos posėdyje, o sekančią dieną — SLA organizatorių pasitarime.

* Lietuvių Prekybos Rūmai metinę Golfo Dieną rengia rugpiūčio 21 d. Silver Lake klube, prie 147-tos ir 82-ros gatvių. Žaidimai prasidės 9 val. 10 vakarienė — 6:30 val.

* Liepos mėn. 14 d., kada vieni lietuviai dalyvavo Pavergtųjų Tautų Savaitės minėjime Grant parke, kiti — Dariaus-Girėno pagerbime Marquette parke, pagal Naujienų dienraščio garsinimus, įvyko "naujieniečių" išvažiavimas Union Pier Lengvino vasarvietėje.

* Danutė Gudaitytė, Illinois un-to studentė, gavusi stipendiją vasaros studijoms Ekvadore, išvyko į tą šalį ir ten šiuo metu gyvena. Yra apsistojusi Salacasos indėnų misijos vienuolyne.

* Prof. J. Žilevičius vėl atvyko į Chicagą ir tvarko Muzikologijos archyvą, esantį tėvų jėzuitų vienuolyno patalpose.

* Tomas Remeikis, skautų ir studentų organizacijų veikėjas, Illinois un-te įsigijo politinių mokslų daktaro laipsnį. Jis parašė disertaciją tema: Lietuvos komunistų partija: istorinė ir politinė studija. Jo žmona Nijolė (Šalkauskaitė) yra odontologijos daktarė.

* Dr. Grigas Valančius, gyv. Vokietijoje, vieši Chicagoje. Yra apsistojęs pas Daugirdus.

* Kun. J. Kubilius, S. J., Jaunimo Centro vedėjas, yra išvykęs į Amsterdamą, N. Y., kur pavaduoja atostogaujantį kun. R. K. Baltch-Balčį, šiuo metu dažnai minimą Amerikos spaudoje. Šio kunigo pavarde buvo pasivadinęs neseniai suimtas sovietų šnipas.

* Vida Didžiulytė-Siliūnienė iš Bogotos, Kolumbijoje, vieši pas savo uošvius Chicagoje.

Vaizdas iš Tautinių Šokių Šventės Chicagoje. A. Gulbinsko nuotrauka

ANTANAS YUKNIS - PIEŠIA IR RAŠO

Chicagos lietuviams, ypatingai seniesiems ateiviams, yra gerai pažįstamas Tony Yuknis. Jis yra veiklus vyras: priklauso L. Vyčių organizacijai, Don Varno veteranų postui, parašo į amerikiečių bei lietuvių spaudą, o retkarčiais šį tą nupiešia. Jų piešinių dabar matome ir mūsų spaudoje.

Yuknis yra pagal profesiją piešėjas, nors ir neįeinantis į dailininko kategoriją. Jis yra baigęs Illinois Institute of Design in Chicago Academy of Fine Arts ir dirba pritaikomojo meno srityje. Taip pat jam yra tekę trumpai studijuoti ir rašymo meną, tačiau ši jo sritis yra daugiau kaip "hobby."

Gimęs ir augęs Chicagoje, Yuknis visą laiką bendravo ir bendrauja su lietuviais. Yra nemaža rašęs L. Vyčių organizacijos žurnale Vytis, taip pat apie 5 metus kartu su E. Šulaičiu yra redagavęs L. Vyčių skyrių Drauge.

Yra II Pas. karo veteranas, tarnavęs Pacifiko salose. Kariuomenėje jam teko dirbti kareivių laikraščių redakcijose, daug piešti įvairių karikatūrų. Jo specialybė yra Amerikoje mėgstami "kartūnai" kurių daug yra paruošęs. Stengiasi su savo darbais prasimušti į didžiąją Amerikos spaudą, tačiau tas nėra lengva, nors vilčių nepraranda. Jis dirba ir tobulinasi, belaukdamas, kol nusišypsos laimė.

Pažymėtina, kad Yuknis yra išleidęs piešta — "kartūninę" Lietuvos istoriją, Lietuvos istoriją, kuri plačiai buvo paskleista Amerikoje.

CHICAGOS ŽMONĖS, MINTYS, DARBAI

* Vyt. Kasniūnas, Drauge (liepos 3 d.) paskelbė reportažą -- "Pasikalbėjimas temomis nuo lenktynių su šetonu iki pekliškų monų." Štai, kai kurie jo monai:

Vladas Būtėnas-Ramojus, sodrus žurnalistas, kuris su plunksna rankose keliasi ir gula... Petras Petrutis, karštas tiesos ieškotojas... Jonas Vaidelys, kuris su plunksna žemę ir dangų skrodė... Paspaudėme ranką inž. Karoliui Drungai, diplomatinių manierų, išgalvoto žodžio kūrėjui, pažįstančiam vaiką ir gebančiam organizuoti ir dirbti.

* Donatas Bielskus, kuris redagavo II-sios taut. šokių šventės leidinį, susilaukė daug priekaištų iš įvairaus plauko veikėjų už tai, kad atsisakė dėti jų veidus į šio leidinio puslapius. Todėl leidinys išėjo gana kultūringos išvaizdos -- be jokių žymūnų nuotraukų: buvo apsiribota tik šokėjų ir programos vedėjo bei pranešėjos nuotraukomis. Kaip jau įprasta, kai kurie trukšmingieji "patriotai" jį įtarė pataikavimu komunistams.

* Dr. Jonas Grinius, Europos Lietuvyje rašydamas savo įspūdžius iš viešnagės Amerikoje, vienoje vietoje iškelia Chicagos Laisvosios Lietuvos laikraštuko žurnalistinį nuosmūkį. Jis pažymi: Juk sunkiau lietuviškos knygos rimtą recenziją parašyti ir pigu piktą straipsnelį apmesti. Šitokio žurnalizmo tipingą pavyzdį padovanos tavo Laisvoji Lietuva. Dorai nepaskaičiusi mano bičiulio puikios knygos, priskyrusi ją man, šovė iš patrankos į mane ir dėl tos knygos ir dėl kultūros kongreso. Kaip panašus žurnalizmas gali įkvėpti studentams lietuvišką patriotizmą?"

* Vladas Rask-Rasčiauskas Naujienose (liepos 12 d.), pasakodamas apie savo viešėjimą Lietuvoje, nukrypsta nuo šio laikraščio generalinės linijos ir gana objektyviai atvaizduoja gyvenimą tėvynėje. Jis iškelia plačiai vykdomą statybą Lietuvoje, o taip pat teigia: "Visi žinome, kad Lietuvoje ne visi vienodai gyvena. Vieniems geriau sekasi, o kitiems tenka skurdžiau gyventi. Buvo laikai, kai visiems buvo bloga. Dabar jau geriau įsitaisę, o kitiems dar sunkiau, bet pamažu visų gyvenimas gerėja."

* Prof. J. Stukas, atvykęs į Chicagą, liepos 8 d. buvo sukvietęs Chicagos visuomenininkų, muzikų ir kitų pasitarimą Pasaulinės Parodos reikalais. Muzikų komiteto pirm. Alg. Kačanauskas padarė pranešimą. Lietuvių dienai gauta 15,000 vietų stadijonas Pasaulinės Parodos rajone. Taipgi gautas 50 asmenų orkestras. Lietuvių diena numatoma 1964 m. rugpiūčio 23 d.

EDVARDAS ŠULAITIS
Vienybės redakcijos ir administracijos atstovas
Chicagoje ir jos apylinkėse
1320 S. 48th Court, Cicero 50, Ill. Tel. OL 6-1357

Aktorė Rūta Lee-Kilmonytė Tautinių Šokių Šventėje Chicagoje A. Gulbinsko nuotrauka

Haven Realty

JUOZO ANDRIUŠIO APDRAUDOS ĮSTAIGA

Patarnauja perkant ir parduodant namus, įvairiuose apdraudimo reikaluose, užpildant (Income) taksus.

J. ANDRUŠIO TRAVEL BUREAU

Parduoda bilietus visomis susiekimo priemonėmis į visas pasaulio vietas. Money Orders.

87-09 JAMAICA AVENUE WOODHAVEN 21, N.Y.
Tel. VI 7-4477 Atdara kasdien - 9 v. r. ikj 9 v.v.

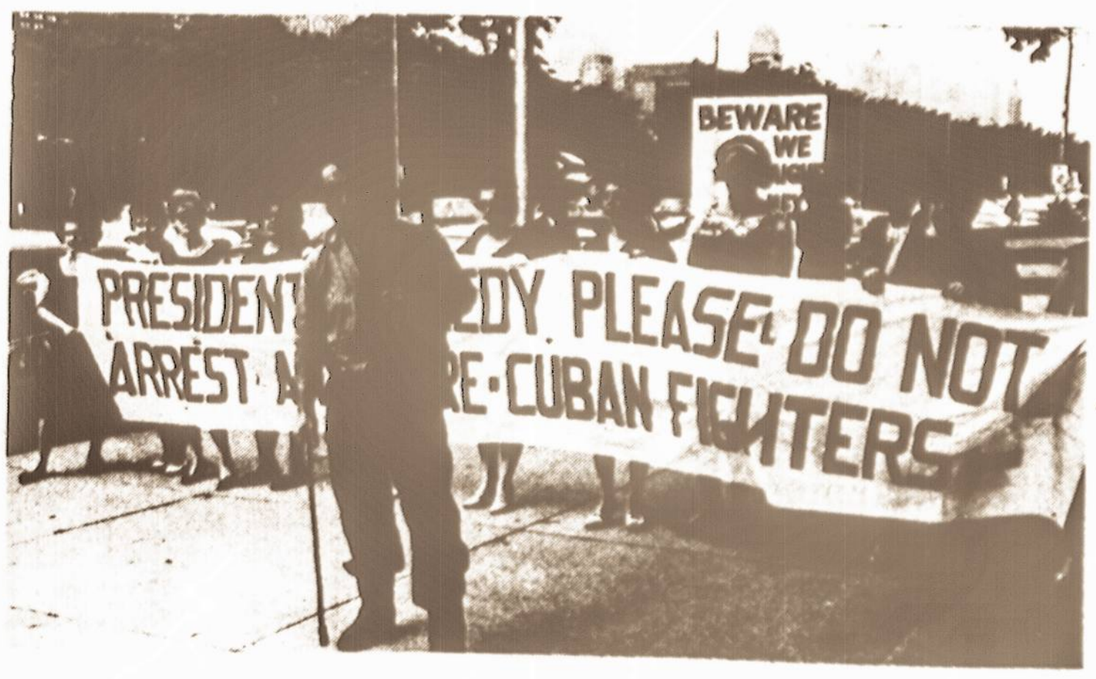

Iš Pavergtų Tautų minėjimo Chicagoje. A. Gulbinsko nuotrauka

VIENYBĖ The oldest Lithuanian newspaper in the world established by Juozas Paukstys in 1886, is published weekly by Valerie Tysliava and Juozas N. Tysliava at 192 Highland Boulevard, Brooklyn 7, N. Y. Tel.: APplegate 7-7257. Executive Editor: Valerie Tysliava, Editor: Salomeja Narkėliūnaite; Senior Editor: Vytautas Širvydas. Entered as Second Class Matter October 23, 1907, at the Post Office of Brooklyn, N. Y. Subscription rate: $7.00. for one year. Three weeks' notice is required to change a subscriber's address. Advertising rates on application. All rights are reserved and no part of this newspaper may be reproduced without the consent of the Publishers. All manuscripts submitted are subject to editing by the Editor.

MES

Atkelta iš 1 psl.

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

sėdžiuose dalyvavo Lietuvos dvasininkai. Šiuo metu tik viena diecezija turi savo valdantį vyskupą. Kitiems, esama "kliūčių." Vienintelei dvasiškai seminarijai Kaune nuo 1961 m. nebeleidžiama priimti klierikų į pirmąjį kursą. Rygos katedra pernai paversta sale koncertams. Pernai skelbta, kad 26 Lietuvos kunigai kalėjimuose, bet iškelta naujų bylų. Kad katalikybė tebėra gyvas gyvenime dalykas, įrodo kartkartinės žinios spaudoje. Vienas Kauno (?) u-to profesorių skundėsi, kad daugelis studentų tebėra praktikuoja katalikai. Susekta vienuolynas, veikęs pavyzdingo kolchozo pavidalu 18-ka mylių nuo Vilniaus! Nusiskundžiama, kad kolchozų vedėjai skolina sunkvežimius nuvežti jaunimui mišių išklausyti.

o

Tai šitaip Anglijoj kitataučiai akademikai vaizduojasi katalikų gyvenimą Lietuvoje.

o

Uolus turistas chicagietis Raščiauskas grįžo iš Vilniaus ir Naujienoms pasakojo, kad 1961 m. pradėtos statybos Vilniuje jau baigtos ir apgyvendintos. Buvęs Panevėžyje, kur, taip pat, daug naujų namų pastatyta. "Neringos" kavinė Vilniuje, kurią lanko "aukštesni valstybės tarnautojai ir užsieniečiai," pasidarė per maža vietiniams tenkinti, todėl greta statoma kita moderninė valgykla, "plienas ir stiklas." Matoma ir daugiau statomų vien "plieno ir stiklo" pastatų. Raščiauskas raginęs turizmo pareigūnus Vilniuje atidaryti Amerikos lietuviams, jei ne visus Lietuvos miestus, tai bent Kauną. Ypač gimtinius kaimus. Aiškino: Nesvarbu, ar gerai kas gyvena, ar ne; svarbu, kad pamatytų. Vėl labai patikę Trakai. Sako: Jei valdžia duotų Amerikos lietuviams vizų, esu tikras, ne vienas vyktų praleisti vasarą Trakų ežerų pakrantėse.

o

Būsimame žmoniškesniame tautų santykių pertvarkyme sovietijos imperijoje, ukrainai (40 milijonų) ir Sibiro muslimai (40 mil.), be abejo, greta pabaltiečių, kaukaziečių ir gudų suvaidins svarbų vaidmenį. Ukrainų vaidmenį svarsto keli amerikiečiai akademikai naujame Slavic Review žurnalo nr. (liepos). Svarstymai įdomūs ir lietuviams, nes daugiur lietuvių būklė Rytų Europoje panaši į ukrainų ir kitų tautų. Pasirodo, kad lietuviai tautiniai anksčiau išbudo negu ukrainai. Prof. Rudnytskis savo straipsnyje sako: Pagrindinis ukrainų uždavinys moderninėje istorijoje yra susidaryti tauta: tautinę ir kalbinę bendruomenę padaryti sąmoninga kultūrine ir politine bendruomene. Lietuviai šį laipsnį jau buvo pasiekę nepriklausomos Lietuvos laikais. Prof. M. Biržiška manė, kad šio tarpsnio įspūdis pasiliks tautoje neišdildomas. Ukrainai dėl jo dar kovoja tėvynėje ir užsienyje.

Skaitytojų dėmesiui

VIENYBĖ MALONIAI PRAŠO VISŲ SKAITYTOJŲ, KURIŲ PRENUMERATA PASIBAIGĖ, NEDELSTI ATSILYGINTI. TAI PAGRINDINĖS LAIKRAŠČIO PAJAMOS, TODĖL PAKARTOTINAI PRIMENAME - NEUŽMIRŠKITE ATNAUJINTI PRENUMERATĄ!

Girnakalis

IŠ KAIRĖS IR IŠ DEŠINĖS

ČIŽIŪNO "RYŠIAI"

Varpo 5 nr. Vaclovas Čižiūnas paskelbė straipsnį "Kultūriniai ryšiai su pavergtąja tėvyne." Įdomu, kad autorius parašė straipsnio pavadinimą ir ... užmiršo ką parašė. Mat, pasisakė kalbėsiąs apie kultūrinius ryšius, o toliau apie ryšius beveik ir neužsimena, kalba tik apie bendradarbiavimą.

Autorius išdėsto savo bendradarbiavimo supratimą, bet ir čia jam neateina į galvą pasvarstyti, o gal net ir bendradarbiavimo supratimas galėtų būti kitoks. Išeitų, kad čia turime lyg su neapsižiūrėjimu, lyg su blogos valios tendencija.

Bendradarbiavimas ir ryšių palaikymas yra du labai skirtingi dalykai. Kas nuėjo į bendradarbius, mes susidomėję stebime kas iš to išeis. Daug kas susidomėję seka, kas išeis iš bandymų palaikyti kultūrinius ryšius. Būkime kantrūs: pats gyvenimas duos ir bendradarbiavimo ir ryšių aptarimą. Tuo tarpu esame įsitikinę, kad kultūriniai ryšiai galėtu reikšti kultūrinėmis vertybėmis pasikeitimą ar bent pirkimą. Pažiūrų bičiulystė vargu čia įmanoma, bet įmanomas ryšių palaikymas, pažiūrų neliečiant ar bent taktiškai laikantis.

V. Čižiūnas tiesioginiai apie bendradarbiavimą irgi mažai užsiminė. Už tai jis gan plačiai išdėstė apie nebendradarbiavimą. O sąvokų sumaišymas, puolamiems asmenims prikišimas jiems svetimų, tik paties autoriaus įsivaizduojamų ir norimų pažiūrų — štai didžiausios nesusikalbėjimo priežastys. Tai šioje vietoje V. Čižiūno straipsnio aptarimą galėtume jau ir baigti. Priedo galėtų būti kalbama dėl vienos kitos smulkmenos arba pašalinės užuominos.

V. Čižiūnas sako, kad "toji valia ne tik pakeitė politinę ir ekonominę šalies santvarką, bet ir visiškai suvaržė bet kokią iniciatyvą tautinės kultūros kūryboje, atėmė tautai visas galimybes auklėti jaunąsias kartas savo kultūros dvasioje, prievarta primetė jai visus tautinius savitumus niveliuojančią ir naikinančią rusiškai-komunistinio auklėjimo sistemą" (37 psl.).

Mes dar galėtume pridėti (deja, irgi seniai žinomą tiesą), kad visa tai iš mūsų tautos pareikalavo nepaprastai didelių aukų. Senoji mūsų politinė ir ekonominė santvarka vargu buvo verta didesnių aukų, bet visi kiti čia pacituotieji Čižiūno teiginiai susimąstyti verčia (nebūtinai a priori vienaip ar kitaip nusistatyti).

Įstrigo dar ir toks V. Čižiūno teiginys: "Narkėliūnaitė jau parodė aiškią 'bendradarbiavimo su tėvyne' tendenciją, sujungtą su šaipymusi iš Lietuvos laisvės kovos pastangų išeivijoje."

Čia dalį Narkėliūnaitės nuodėmės norėtume paskaityti už dorybę: ieškoti ryšių su sava tauta yra ne nuodėmė, bet kiekvieno lietuvio pareiga. O dėl laisvės kovų tai yra šitaip: mūsų tarpe turime ir asmenų ir junginių, kurie ir veda laisvės kovą ir bent savo buvimą pateisina, bet yra aibė tariamų laisvės kovotojų. Be to — lietuvių tautos jėgos yra menkutės, o bent keletas priešų už mus dešimtis kartų skaitlingesni.

Nežiūrint to, mūsų laisvės kovotojai dažnai nepakankamai apdairiai taupo žmonių ir gėrybių išteklius. Ne svetimųjų įtaigojimai, bet mes savo pačių tarpe turime priežastis, kurios verčia dairytis naujų kelių. Tradicinių kelių saugotojai savo menkystę rodo ir tuo, kad naujų kelių ieškotojus bando sudrausti, nurašydami į tautos išdavikus.

UŽMIRŠIMO REIŠKINYS

Kiek atminimų atsitikimų, gyvų kitados...

Maironis

Kiekvienas mūsų tėvynės kampelis turi būti mūsų širdyse gyvas ar tai savo grožiu, ar praeitimi, ar vieno kito tautiečio atminimuose. Tai yra pati pagrindinė tėvynės meilės sąlyga.

Kiekvienas kraštas turi savo grožį. Mūsų kraštas yra pilnas lietuviško grožio. Kiekvienas kraštas turi ir savo praeitį. Koks nors Naujojo Pasaulio kraštas ar miestas švenčia savo šimtmečio, dviejų šimtų ar kitokią sukaktį, prisimena nueitą kelią. Ir vis su tam tikru sūnišku prisirišimu, su meile.

Daug kam mūsų tolimesnė Lietuvos praeitis virtusi lyg kokiu širdžiai nieko nesakančiu trafaretu, niekad širdy nebuvusia abstrakcija.

Nedidelis Kretingos miestelis šiemet švenčia savo septynių šimtų metų sukaktį. Kaip Vilnius prieš 1323 metus, taip ir Kretinga prieš 1263 metus neabejotinai buvo jau seniai lietuvių gyvenamos vietovės, jų pradžia skęsta daugelio amžių ūkanose. Kretinga lygiai prieš 700 metų pirmą kartą paminėta iki šiol išlikusiuose raštuose. Bet ir tai jau 700 metų -- impozantiška sukaktis ypač Naujojo Pasaulio mastu. Šią sukaktį paminėjo, deja, tik vienas laikraštis — Vilniaus Tiesa. Aišku, sukakties paminėjimas tarybinėje dvasioje.

Ne vien Kretinga, tas kuklus žemaičių miestelis, bet visas Lietuvos kraštas turi gyventi mūsų tarpe, apie visą kraštą turi nuolat kalbėti mūsų patriotinė spauda. Jei kas tai laiko nereikalingu ir vistiek tariasi esąs dideliu tėvynės mylėtoju, ar tokiu patriotizmu nėra pagrindo suabejoti?

BUITINIS APTARNAVIMAS

Pasaulio lietuvių sostinėje Chicagoje pasirinkau beveik ištisai lietuvių apgyventą Marquette Park ir iš dviejų gatvių pasirinkau gal daugiausia judėjimo turinčias iškarpas, kiekvienos gatvės po keturis blokus. Taip susidarė 8 blokai, kitaip tariant — viena mylia arba vienas kilometras ir 600 metrų. Vaizdas maždaug toks:

gėrimų parduotuvių -- 24, maisto krautuvių (ir kepyklų) — 21, kirpyklų ir grožio salionų — 15, įvairių skalbyklų — 11, kontraktorių, nuosavybės pardavėjų ir advokatų -- 11, drabužių ir batų krautuvių — 6, vaistinių — 5, dažų, geležies ir kt. parduotuv. — 4, gydytojų — 3, laidotuvių biurų — 2, gazolino stočių automobiliams -- 2, kitokių įstaigų ir krautuvių — 9 (čia įeina mokykla, bankas, bažnyčia ir t. t.)

Dviejose vietose galima nusipirkti lietuviškų knygų ir laikraščių, žinoma, šalia kitokių prekių. Netoliese yra ir daugiau tokių gatvių, kur gausu prekybos įmonių, bet ir jose paviršutinis vaizdas panašus į čia tiksliau suskaičiuotą.

Iš pateiktų duomenų, dar kiek susirinkus iš kitų vietovių, jau būtų galima daryti gan įdomių ir pagrįstų išvadų.

NEUŽMIRŠTAMŲ TAUTOS DIDVYRIŲ DARIAUS IR GIRĖNO

Testamentas

Mes skrisime į Lietuvą.

Lietuvių tauta laukia iš savo sūnų ir drąsesnių žygių. Būtinai reikia ir jos sūnums prisidėti prie bendrojo darbo — tirti dar mažai žinomas Žiemių Atlanto vandenyno sroves, o taip pat naujai išrastus navigacijos būdus ir priemones pritaikyti kasdieniniams reikalams. Mes, gyvendami tokiais laikais, kada oras stengiamasi panaudoti žmonijos reikalms, laikome savo pareiga tautos vardu tą darbą garbingai atlikti.

Jaunoji Lietuva! Tavo dvasios įkvėpti, mes stegiamės tą pasirinktą uždavinį įvykdyti. Mūsų pasisekimas tegu sustiprina Tavo dvasią ir pasitikėjimą savo jėgomis ir gabumais! Bet jei Neptūnas ar galingasis Perkūnas ir mums bus rūstus — pastos mums kelią į Jaunąją Lietuvą ir pašauktų LITUANIKĄ pas save, — tada Tu, Jaunoji Lietuva, turėsi iš naujo ryžtis, aukotis ir pasirengti naujam žygiui, kad audringųjų vandenynų dievai būtų patenkinti Tavo pastangomis, pasiryžimu ir nekviestų Tavęs į Didįjį Teismą.

LITUANIKOS laimėjimas tegu sustiprina jaunųjų Lietuvos sūnų dvasią ir įkvėpia juos naujiems žygiams.

Lituanikos pralaimėjimas ir nugrimzdimas į Atlanto vandenyno gelmes tegu auklėja lietuvių atkaklumą ir ryžtingumą, kad Sparnuotas Lietuvis būtinai įveiktų kiastingąjį Atlantą Tėvynės Lietuvos garbei!

Tad šį savo skridimą skiriame ir aukojame Tau, Jaunoji Lietuva!

Tą didįjį bandymą pradėsime, tikėdamiesi Dangaus palaimos!

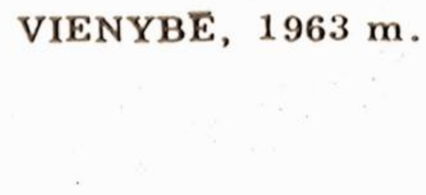

Iš Dariaus ir Girėno minėjimo Brooklyne - savo sunkiai uždirbtais doleriais parėmę Dariaus ir Girėno skridimą, dabar, po trisdešimt metų, jie jaučią pareigą ir į minėjimą atsilankyti. Minėjimas rengtas Dariaus ir Girėno Paminklo Statymo Komiteto.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Dariaus ir Girėno sukaktį minint

Salomėja Narkėliūnaitė

Dabar, kai viso pasaulio lietuviai mini Dariaus ir Girėno tragiškojo žuvimo trisdešimtmetį, reikia sutikti, kad, lietuvių tautos istorijoje, turbūt, nedaug tokių įvykių yra buvę, kurie būtų taip smarkiai sukaupę žmonių dėmesį ir uždegę tėvynės meilę.

Nuo Vilniaus iki Kazachstano, nuo New Yorko iki Australijos šį mėnesį laisvėje ir nelaisvėje gyvenančių lietuvių lūpos jau minėjo ar minės Dariaus ir Girėno vardus. Kaip anuomet, taip ir dabar Dariaus ir Girėno vardo suskambėjime dar yra sidabro ir, turbūt, jų vardo prisiminimas lietuviuose pergyvens daug ateities kartų.

Visas Dariaus ir Girėno žygio didingumas glūdi jų tragiškame žuvime. Būtų buvę visiškai kitaip, jei tiedu lakūnai būtų sau laimingai be nusileidimo iš New Yorko atsiradę Kaune.

Dabar, kada jau žmonės raketomis zuja aplink žemę, ir ateityje, kada, galbūt, net lietuvių laikraščiuose ,TV ir per radiją bus garsinamos tarplanetinės kelionės, Dariaus ir Girėno žygis nubluks savo techniška puse, bet jisai visais ateities laikais lietuviams bylos apie lietuvių patriotizmą, nenustos savo vertės dvasine prasme. Dviejų Amerikos lietuvių žygis spindės kaip žvaigždė, prie kurių dabar veržiasi dvidešimtoji amžiaus žmogaus genijus.

Praeitį prisimenant, dabartinių minėjimų metu tai vienur, tai kitur buvo pakalbama ir apie lietuvišką vienybę, paminima tai, kad lietuviai, kurie dabar vieningai mini tragiškojo skridimo sukaktį, nebuvo vieningi tą jų žygį remiant.

Nereikia stebėtis -- visais laikais buvo ir bus žmonių, kurie pikta valia ar neįstengdami pakilti aukščiau nuo žemės, niekino ir niekins tai, ką ne jie patys darė. Ir už tai, turbūt, negalima jų nė kaltinti. Jei jie betgi trukdymus darė tyčia, jie žino, kas jie buvo, ir tik būtų gerai, kad jie ir savo ateinančioms kartoms perduotų tos savo karčios patirties įspūdžius.

Lietuvoje, atrodo, turima tendencijos sumesti kaltę už Dariaus ir Girėno žuvimą "buržuazinei vyriausybei," kuria vadinama Smetonos vyriausybė, kad ji pagailėjusi pinigų, jog Lituanika turėjo būti geriau parengta.

Šitas mintis galima pastebėti ir prof. Z. Žemaičio rašinyje, kuris buvo Vilniuje (Tiesoje) atspausdintas prieš penkerius metus.

Ir pati Tiesos redakcija, kai ji rašė apie Dariaus ir Girėno 25 m. sukaktį, pripažino, kad tiesioginę priežastį dengia paslaptis, bet netiesioginiai "nusikaltėliai" esą "buržuaziniai nacionalistai" už tai, kad Dariaus ir Girėno lėktuvas nebuvo tinkamai parengtas transatlantinei kelionei ir net neturėjo radijo įrengimų.

Net ir Dariaus duktė, kuri šiuo metu yra jau suaugusi moteris ir turi savo išsvajotosios gydytojos profesiją, turbūt, neišvengia klaidų, kai ji kalba (žr. šioje laidoje jos rašinio ištraukose), jog Lietuva buvo užmiršusi Dariaus ir Girėno šeimas.

Amerikoje ir kitame laisvajame pasaulyje esantieji lietuviai ir žinantieji anuos įvykius, gali pilnai paliudyti, kad taip tikrovėje nebuvo... O jeigu tai buvo ir tiesa, tai jos, žinoma, nereikėtų slėpti, nežiūrint kaip skaudi ji bebūtų.

Dariaus ir Girėno žygio teisingas įvertinimas pasaulio lietuviams tebeteiktų ne tik tautinės stiprybės, bet ir skatintų juos drąsiau žiūrėti į gyvenimą ir siekti aukštesnių idealų. Tiesa, idealų, kaip ir žvaigždžių, dar niekas nepasiekė, bet idealai, jei ir sunkiai pasiekiami, gali šviesti keleiviams kaip žvaigždės kelrodės.

Argi pasaulio lietuviai nėra dabar keleiviai ir ar nereikia jiems žvaigždžių kelrodžių? Ir Dariaus ir Girėno žygio didingumas tegalėtų tiems šviesti kaip ta žvaigždė kelrodė. Šviesesnių kelrodžių šiuo metu lietuvių tauta dar neturi.

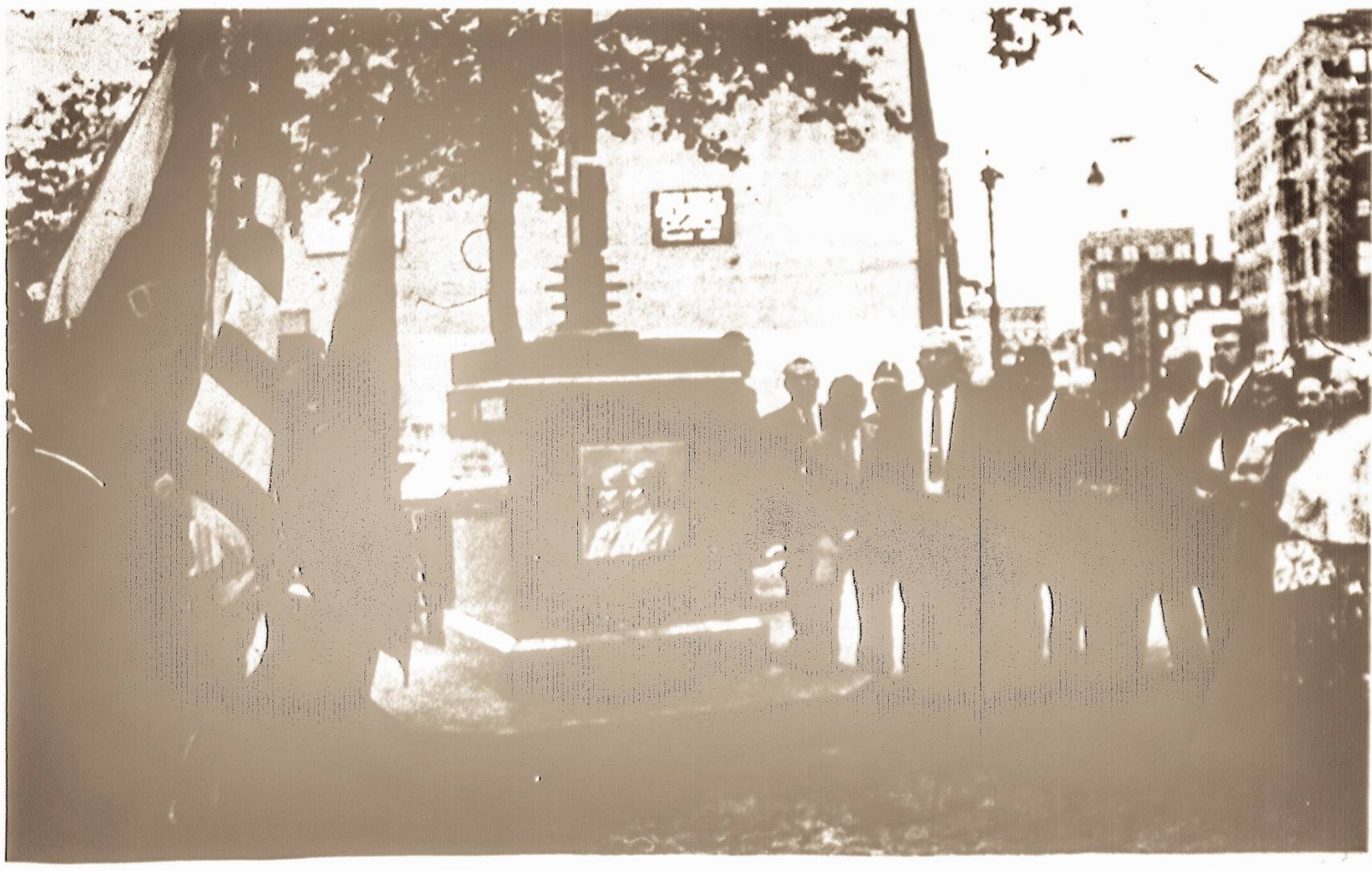

Vaizdas iš New Yorko jungtinio Dariaus ir Girėno minėjimo. Prie paminklo kalba jo pirmininkas Vacl. Alksninis.

J. Valako nuotrauka

Lietuvoje

* Palangoje darbininkai pastatė kinoteatrą be sienų. Vietoje sienų yra lengvos pertvaros. Vasaros tipo pastatas talpina 600 žiūrovų. Patalpoje galima rengti ir koncertus.

* Du Lietuvos dailininkai su savo grafikos darbais dalyvavo Jugoslavijoje įvykusioje parodoje. Su dviem darbais dalyvavo prof. J. Kuzminskis ir su trim -- A. Makūnaitė. Pastarosios buvo spalvotos litografiūros "Eglė, žalčių karalienė."

* Visą liepos mėnesio antrą savaitę Vilniuje vyko III spartakiada. Apie du tūkstančiai sportininkų dalyvavo rungtynėse dėl nugalėtojų vardo ir teisės atstovauti Lietuva visos Sovietų Sąjungos spartakiadai Maskvoje. Kauno sportininkų rinktinė tapo laimėtoja.

* Poznanės Adomo Mickevičiaus universitete, vadovaujant prof. Lowmianskiui, ruošiamos kelios disertacijos iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės socialinės ir ūkio istorijos sričių; pats prof. Lowmiański Poznanėje ruošia didelį darbą apie Lietuvos D. K-tės gyventojus XVI amžiuje.

(E) Birželio 1 d. Buenos Aires įvyko antras Argentinos lietuviškojo jaunimo atstovų pasitarimas. Jam vadovavo Liet. Bendruomenės pirm. Ant. Balčiūnas.

Svarbiausioji pasitarimo tema buvo suorganizuoti sporto sekciją, kuri galėtų pasirodyti Argentinos Trijų Pabaltijo valstybių Sporto Šventėje. Ji numatyta surengti šiais metais ir ja bus paminėta 25 m. sukaktis nuo pirmosios lietuvių Olimpiados Kaune ir 10 m. sukaktis nuo trijų Pabaltijo valstybių sporto šventės Argentinoje-Avellanedoje, kai lietuviai buvo laimėję pirmą vietą.

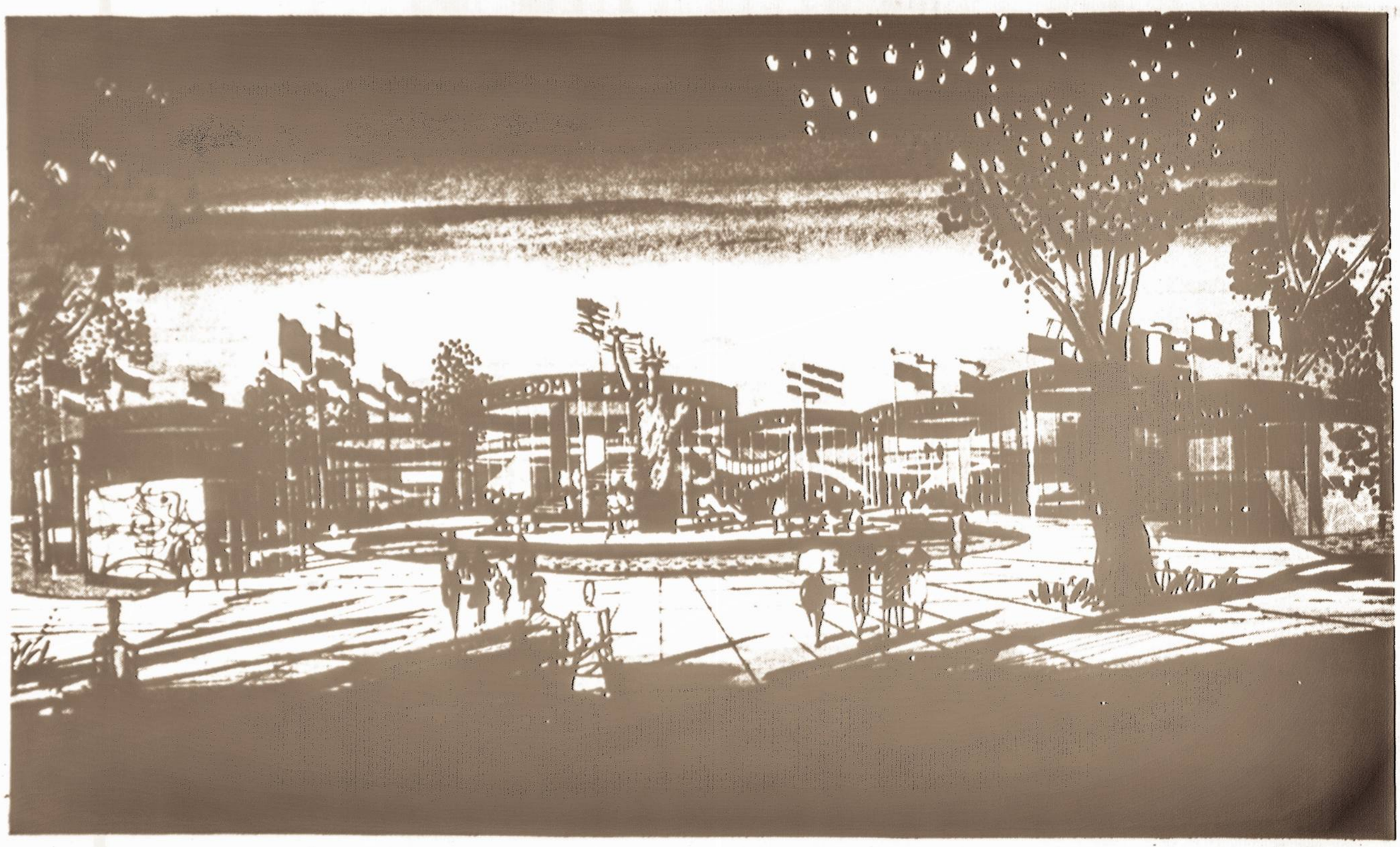

Pasaulinei Parodai besirengiant. . . Architekto Antano Varno projektas Pavergtųjų Tautų paviljonui. Nesenai projektas buvo patvirtintas Freedom Pavilion Fundacijos.

Apie "Free Europe" ir lietuviškąsias transliacijas

AL. Gimantas

Kai mūsų spaudoje pasirodo ne tiek jau daug žinučių apie "Laisvosios Europos" Komiteto veiklą, miela ir įdomu rasti apie tai medžiagos amerikinėje spaudoje. Štai, The Detroit News, beveik pusmilijoninį tiražą turįs dienraštis, anadien išspausdino ilgoką James K. Anderson straipsnį apie tos amerikinės organizacijos veiklą, pateikdamas eilę detalių ir būdingų pastabų, pakankamai jautrių ir lietuviškiesiems reikalams.

"Laisvosios Europos" Komitetas pradeda savo 15-uosius gyvavimo metus, kurių eigoje, visomis galimomis priemonėmis stengėsi palaikyti laisvės viltis sovietų dominuojamoje Rytinės Europos dalyje, bene 100 mil. įvairių tautybių asmenų tarpe. Kaip žinia, pagrindine priemone, galinčia pasiekti pavergtuosius, yra Radio Free Europe, kuris transliuoja radijo laidas Čekoslovakijai, Vengrijai, Lenkijai, Rumunijai ir Bulgarijai.

Esą, dėl finansinių sumetimų, tos transliacijos nesiunčiamos į Estiją, Latviją ir Lietuvą, bet tų valstybių buv. laisvųjų vyriausybių atstovai darbuojasi Komiteto poskyriuose. Toliau, straipsnyje grįžtama prie esamų radijo transliacijų, teigiant, kad jos esančios labai sėkmingos. Apie tai liudija nuolatiniai komunistų puolimai, pokalbiai su besilankiusiais tuose kraštuose, pabėgėliais iš ten, iš dalies laiškuose, na, ir nuolatiniai raudonųjų įtaisyti trukdymai tų radijo transliacijų.

Bernard Yarrow, FEC viceprezidentas sako, kad Pragoje leidžiamas The World Marxist Review dažnai puola tas radijo transliacijas, o jų puolimai, tokiame Rude Pravo, čekų komunistų organe, kartojami tiesiog šimtais kartų. Pasirodo, kad raudoniesiems kaštuoja net 125 mil. dolerių kasmet, trukdyti RFE perdavimus iš vienos Muencheno radijo stoties.

Kiekvieną savaitę Lenkijai ir Vengrijai transliuojama 126 1/2 val., tiek pat Čekoslovakijai ir po 35 val. Rumunijai ir Bulgarijai. Mr. Yarrow nuomone, paruošti ir siųsti "Laisvosios Europos" radijo laidos Pabaltijui, kaštuotų dar papildomus 2 mil. dolerių. Tuos pinigus, esą, reikėtų kaip nors "iškasti" iš dabartinio biudžeto, t. y., atskiri komitetai kaip nors turėtų išspausti tas lėšas viso projekto įvykdymui.

Pavyzdžiui, dar 1953 m. buvo nutraukti perdavimai Albanijai, nes, pasirodo, buvo patirta, kad tame krašte nelabai kas domisi transliavimais, be to, ir radijo aparatų Albanijoje neturimą perdaug.

Toliau, viceprezidentas pareiškęs, kad FEC visada stengiasi ir nori dirbti galimai arčiau su egzilų grupėmis, kurios turi savuosius komitetus (Lenkija, Čekoslovakija, Rumunija, Albanija, Vengrija, Estija, Latvija, Lietuva). Esą, tie komitetai laikomi pavergtų tautų atstovais ir per juos stengiamasi skleisti laisvės evangeliją į tuos kraštus.

Vienas kelių tam padėti yra Pavergtosios Jungtinės Tautos, kurias galima laikyti egzilinis pavergtų tautų parlamentu, galinčių atremti komunistinę propagandą Jungtinėse Tautose.

The Detroit News prisimena nesenus pranešimus, kad Kennedy administracija planuojanti suvaržyti egzilinių grupių politinę veiklą (kartu su kubiečių), tikinti, kad tuo bus lengviau susitarti su rusais dėl Berlyno. Kaip tos veiklos varžymas, spaudos buvo nurodytas planuojamas Baltic Freedom House New Yorke uždarymas.

Dabar, kaip tą aiškina Albert D. Koppel, kitas FEC aukštas pareigūnas, Baltijos Namų uždarymas siejamas ir su finansais ir su tam tikrais patogumais tolimesniam darbui. "The Freedom House," teturėjo du kambarius ir virtuvę, pastate East 70 gatvėje, antrajame aukšte. Toji patalpa buvo atidaryta prieš devynerius metus ir buvo naudojama pabaltiečių saviems susirinkimams, konferencijoms ir pan. tikslams.

Tęsiama 7 psl.

Mano kelias į muzikos meną

Studijos Italijoje

TĘSINYS

Susipažinome su Gili ir su kitu garsiu dainininku, dabar pagarsėjusiu baritonu Franči, su kuriais kartu mokėmės pas Rosati. Abu jie buvo simpatiški jaunuoliai.

Atėjus vasarai, teko ne kartą nuvykti į pajūrį pasimaudyti. Smėlis čia ne toks baltas, kaip mūsų Palangoje, rupus ir visai nėra kopų. Krantas dažnai akmenuotas. Nuo 11 iki 17 val. ant kojų turi užsimauti iš švendrių nupintas specialias šlepetes: smėlis taip įkaista, kad basam beveik neįmanoma vaikščioti. Jūros vanduo žymiai sūresnis ir šiltesnis negu mūsų Baltijos.

Aplankiau ir Neapolį, teko pabuvoti operos spektakliuose St. Karlo teatre. Apžiūrėjau Vezuvijaus užgriautąją Pompėją. Karštoji Vezuvijaus lava palaidojo visą miestą su jo gyventojais, retas kuris spėjo išbėgti. Iškasenose matyti suakmenėję žmonių lavonai, įvairūs apyvokos daiktai. Buvau užkopęs ir ant Vezuvijaus viršūnės.

Pasivažinėjus, pasibasčius vėl norėdavosi dainuoti, išmokti Rigoletto vaidmenį. Dirbdamas pas prof. Rosati, jaučiausi nuolat darąs pažangą. Gerokai pramokau italų kalbos, bet taisyklingai kalbėti dar toli gražu negalėjau.

Artėjo laikas, kada turėjau grįžti į savąjį kraštą, kur rudenį buvo ruošiamasi statyti vieną iš didžiausių — baritonui — operų "Rigoletto." Kai paėmiau į rankas šios operos klavirą ir pabraukiau Rigoletto rolę, pamačiau, kad visas klaviras raudonuoja, ir pagalvojau, jog niekados neišmoksiu jos atmintinai. Bet žmogus, kai nori, viską padaro. Nepasijutau, kaip išmokau rolę atmintinai, netgi itališkai.

Sumanėme su K. Petrausku aplankyti garsiąją Milano operą "La Skala" ("La Scalla").

"La Skala" -- pirmiausia tai gražūs, dideli teatro rūmai (be nebus didžiausi pasaulyje?). Čia iš viso pasaulio atvažiuoja operos artistai pasižiūrėti, pasiklausyti spektaklių. Na, kai kuriems nusišypso laimė ir patiems šioje scenoje padainuoti. Niekur ir niekas taip gerai nepastato itališkų operų, kaip čia, ypač kai diriguoja Toscanini. Teko girdėti jo diriguojamą "Traviatą." Stebėjausi: rodos, jokių ypatingų pastangų nededa, bet išvysto kreščendo iki fortissimo arba pianissimo taip, jog net šiurpuliai ima; su orkestru bei visu ansambliu daro tokius stebuklus, kad, rodosi, tave nuneša į kitą pasaulį. Žinoma, jam diriguojant, ir dainininkai būna rinktiniai. Buvau be galo laimingas, gavęs progos tokius spektaklius pamatyti. Čia, "La Skaloje," padainavę artistai lengvai gaudavo angažementus į kitus operos teatrus.

Italijoje beveik kiekviename didesniame mieste yra operos trupė bei antros rūšies teatrų (pavyzdžiui, Milano teatras "Verdi"), kuriuose dažnai mėgina savo operos artisto laimę svetimšaliai ir savieji pradedantieji dainininkai. Koks nors agentas padaro protekciją. Paskelbus tokį spektaklį, pas tave užeina "klakerių" ("plojikų") atstovas ir už tam tikrą honorarą siūlo savo paslaugas pasisekimui užtikrinti. Susitari ir užmoki reikiamą pinigų sumą. Kitą dieną ateina kitas agentas, taip pat turįs savo gaują, kuri, jei atsisakysi jos siūlomų paslaugų, spektaklio metu kliudys tau dainuoti, triukšmaus, rėks "kanio" (šuva), švilps. Jie gali net apmėtyti sceną ir tave patį sugedusiais kiaušiniais ir pan. Jeigu teatre prasideda kova tarp dviejų tokių grupių, tai dėl nepakenčiamo oro nuo sugedusių kiaušinių išbėgioja publika... Nepigiai kainuoja debiutas bei itališkoji reklama!.. Žinoma, padoriame teatre tokių dalykų nebūna.

Milane yra meno galerija, kur galima susitikti su menininkais iš viso pasaulio. Čia sukinėjasi ir visoki agentai, siūlydami artistams angažementus į teatrus; tarp jų neretai pasitaiko ir apgavikų. Čia pat visokios meno kūrinių parduotuvės, gražios vitrinos. Galima ten prie staliu-

New Yorko miestas, pasekdamas prez. Kennedy kvietimu, paskelbė Pavergtųjų Tautų savaitę. Nuotraukoje miesto mėro pavaduotojas Edward F. Cavanaugh, Jr., tą proklamaciją įteikia dr. Ant. Trimakui, Pavergtųjų Europos Tautų asamblėjos politinio komiteto pirmininkui.

APIE "FREE EUROPE"...

Atkelta iš 6 psl.

Tuo metu nuoma buvo $450, gi šiuo metu ji jau pakilo iki $650. Esą, norima visas tautines grupes perkelti į vieną vietą, į centrines patalpas, esančias 2 Park Avenue. Tai reikš, kad visas RFE bus viename pastate ir neteks daugiau nuomoti radijo transliacijų užrašymui WOR stoties patalpų New Yorke. Dar vieno pareigūno, Robert McDonald (John Richardson, Jr., asistento) nuomone, per 2 1/2 ar trejus metus, bus sutaupyta pakankama pinigų suma, to viso suglaudinimo pateisinimui.

Be radijos transliacijų, be atskirų tautybių komitetų, FE organizacija, aktyviai seka komunistų radijo programas, jas užrašo Muenchene, o dalinai ir pačiame New Yorke. Pasirodo, nuolat klausoma 50 raudonųjų radijo stočių ir užrašoma iš jų milijonas žodžių kiekvieną dieną.

Tiek New Yorke, tiek ir Muenchene, komiteto nariai perskaito nuo 600 iki 800 įvairių raudonųjų leidinių. New Yorke, pasirodo, tokia Pravda ir Izvestijos gaunamos po 4 ar 5 dienų nuo jų pasirodymo Maskvoje. Bandoma lyginti, ką komunistai sako saviesiems ir ką tuo pačiu klausimu, likusiai pasaulio daliai. Tada jau iškeliama raudonųjų "trickery."

Štai, kai sino-sovietinis nesutikimas buvo pasiekęs savo žodinį kulminacinį tašką, pačių komunistų viršūnės satelitų kraštuose nebuvo visai informuojamos. Laisvosios Europos radijas kaip tik čia pasitarnavo, pranešdamas satelitams, kas vyksta jų pačių kieme. Sakoma ir tikima, kad tai buvusi labai efektyvi priemonė. Be to, FEC kiekvieną mėnesį išleidžia žurnalą, kuriame liečiami Rytinės Europos įvykiai, taipgi, leidžiamas savaitinis biuletenis, kuriame naudojamos žinios iš anapus geležinės uždangos, gautos besiklausant raudonųjų radijo stočių.

Pabrėždamas "Free Europe" pagrindinės veiklos aspektus, prabilo pats įstaigos prezidentas, Mr. Richardson, Jr., kurio pareiškimas buvo cituotas Detroito laikraštyje: "RFE — our chief instrument of communications -- does more than inform the captive peoples. It combats the relentless persuasion of the Soviet Union and the puppet regimes that is designed to kill hope and provide a docile population servile to the Soviet Union. The RFE works also to reinforce those trends within the Soviet bloc that are favorable to our cause."

REMKITE BIZNIERIUS, KURIE SKELBIASI VIENYBĖJE!

---

kų ir įvairiausio vyno atsigerti. Yra ten ir patalpų su automatais, į kuriuos, įmetus 20 centezimų ir užsidėjus ausines, gali klausytis plokštelių su įvairių arijų, romansų įdainavimais ar su simfoninės muzikos įgrojimais. Tai gera priemonė mokytis, kuria labai dažnai naudodavosi studentai. Pavyzdžiui, jei turi kokios naujos arijos ar romanso gaidas, bet nežinai tikrų tempų bei nemoki taisyklingai itališkai tarti, -- užsistatai pasirinkęs plokštelę ir girdi viską, ko tau reikia. Taip besiklausydamas žymių dainininkų bei muzikų atliekamų kūrinių, gali pasižymėti į savo klavirą visus niuansus ir t. t. Tai pigus mokymosi būdas, prieinamas ir naudingas studijuojantiems.

Pirmą kartą Italijoje išbuvau apie penkis mėnesius.

1924 m. sausio mėnesį aš antrą kartą atvykau į Italiją tobulintis savo profesijoje. Šį kartą ilgiau teko gyventi ir mokytis Milane, -- į tą miestą mane traukė "La Skala" operos teatras.

Italijoje mačiau šias operas: Verdi "Rigoletto," "Aidą," "Traviatą," "Falstafą," Bizet "Carmen," Boito "Mefistofelį," Massenet "Manon Lescaut," "Verterį," Volf Ferari "Keturis storžievius," Šarpantje "Luizą," Puccini "Toscą," "Bohemą," Donizetti "Don Pasquale," Džiordano "Andre Šenje," Meyerberio "Afrikietę," Rossini "Sevilijos kirpėją," Gounod "Faustą" ir daugelį kitų.

Operų klausymasis teikdavo man didelės naudos. Aš nusinešdavau į spektaklius savo klavirą, pasižymėdavau ten visokias pastabas ir italų dainavimo tradicijas. "La Skaloje," operoje "Carmen," Toreadoro vaidmenį dainavo baritonas Franči, kuris tada kartu su manim jokėsi pas prof. Rosati. Buvo džiugu stebėti jį scenoje, matyti jo pažangą. Jis turėjo pasisekimo, publika jį mėgo.

Milane sutikau savo buvusį mokinį, vėliau Lietuvos operos artistą Joną Butėną, atvykusį čia mokytis iš JAV. Malonus buvo šis susitikimas, mudu vėl susidraugavome. Jis dažnai prisispyręs prašė mane ateiti į jo dainavimo pamoką ir paklausyti. Mokėsi jis pas vieną buvusį operos teatro koncertmeisterį, tuo metu pagarsėjusį kaip dainavimo "maestro." Nuėjau. Įspūdis buvo kuo liūdniausias. Tariamasis "maestro" skambina išklerusiu fortepijonu ir, kas blogiausia, naudoja kur reikia ir kur nereikia garsųjį pedalą, o mano Butėnas kiek galėdamas forsuoja, dainuodamas Žermoną. "Maestro" jį vis giria.

-- Na, kaip? -- džiaugsmingai paklausė Butėnas, mums išėjus.

-- Gal tau bus ir labai nemalonu, — atsakiau, — bet tu patekai pas "maestro-gadintoją," o ne mokytoją. Tu detonuoji, nuolatos žemini. Tavo "maestro" — šarlatanas. Jei tikrai nori mokytis, kuo greičiau jį mesk ir eik pas gerą profesorių, jei dar nevėlu.

— Kažin, ar tu neapsirinki? — abejojo Butėnas.

Bet netrukus jis pats "praregėjo" ir pakeitė profesorių.

Turiu prisipažinti, kad ir man kartą teko pakliūti pas vieną iš tokių "maestro," kurie tik gadina balsus.

Antrą kartą Italijoje išbuvau septynis mėnesius. Gerokai čia padirbėjau: atmintinai itališkai išmokau Figaro, Žermono ir Rigoletto roles, tačiau, negalėdamas laisvai ta kalba kalbėti, neišdrįsau pasirodyti italų scenoje. Antra vertus, buvau jau sukūręs šeimą ir laukiamas Kaune, tad ir grįžau pastoviai dirbti į Lietuvos operos teatrą.

Grįžęs iš pirmos kelionės po Italiją, 1921 m. lapkričio 3 d. Kaune dainavau Rigoletto rolę. Šį kartą mano žingsniai scenoje buvo tvirtesni ir sėkmingesni, negu per pirmąjį pasirodymą. Buvau gerai, gal net perdaug gerai įvertintas. Rašytojas J. Tumas-Vaižgantas tuomet "Lietuvos balse" (1921.XI.19) šitaip rašė apie mano dainavimą ir vaidybą:

"Rigoletto" operos pastatymas atskleidė mums dar vieną dailės ir meno brangenybę — didelį dainininko Antano Sodeikos talentą vaidinti. Per ištisus metus girdėdami jį koncertuojant ir "Traviatoje" giedant, mes pamilome jo balsą, sultingą, gryną, didelį ir tokio tembro, kurs širdį kutena. Bet "Traviatoje" jis nebuvo žymus vaidinimu. Nežinau, kieno tai kaltė: rolės ar režisūros, kad neleido jam atsiskleisti. Dabar užtat "Rigoletto' padarė mums tikrą siurprizą. Kauno publika vienan balsan pasakė: lietuvių muzikinė drama susilaukė antro didžiulio artisto; juodu vienu du "dramą" pajėgtų panešti ant savo pečių — K. Petrauskas ir A. Sodeika.

Bus daugiau

1863 m. SUKILĖLIS — ĮŽYMUS ANTIKVARAS

1863 m. sukilime aktyviai dalyvavo Bukauskų šeima. Penkios dukterys buvo už tai kalinamos Daugpilyje, vienas sūnus žuvo ties Biržais, antras — ištremtas į Sibirą, du emigravo į užsienį. Vienas iš jų, Dluskio-Jablonskio būrio sukilėlis Genrikas Bukaitis-Bukauskis, išbėgęs į Švediją, ilgainiui tapo žinomu antikvaru bei muziejininku.

Bukaitis atsisakė Bakunino pasiūlymo priimti Švedijos aukštuomenės pašalpą, skiriamą politiniams emigrantams iš Rusijos. Jis pradėjo tarnauti antikvarinėje firmoje Stokholme, o vėliau pats ėmė verstis istorinių ir buitinių retenybių, senų knygų bei meno dalykų prekyba. Jis dirbo Šveicarijoje Rapersvilio muziejuje, kurį buvo įsteigęs V. Plateris vienoje pilyje arti Ciuricho Lietuvos ir Lenkijos senienoms rinkti. Po Platerio mirties Bukaitis buvo to muziejaus direktorius. Vėliau jis grįžo į Stokholmą ir čia tapo plačiai žinomu antikvaru. Jam išleidus 100-įjį savo knygų katalogo numerį, švedai tą faktą paminėjo iškilmingu jubiliejum.

Bukaitis visur pabrėždavo savo lietuvišką kilmę, šelpdavo iš Lietuvos kilusius studentus, ragino jam siųsti eksponatus, kuriuos saugojo Rapersvilio muziejuje ir surašė testamentą, kad tie jo rinkiniai būtų grąžinti į Lietuvą, jai atgavus laisvę.

TUNELIS LEDYNE

Nors ledynai slenka, kalnų inžinieriai neseniai pradėjo kirsti juose tunelius pėstiesiems ir netgi autotransportui. 1952 m. Alpių ledyne Santa Roza 4200 m aukštyje buvo iškirstas 65 m ilgio tunelis. Lubos kasmet jame nusėda po 6 cm, todėl pastoviai jas tenka nukapoti. Grenlandijos ledynuose taip pat iškirsta keletas tokių tunelių automobiliams; jie žymiai sutrumpina kelią ir apsaugo transportą nuo sniego lavinų.

V. Tysliaviene

TĘSINYS

Mano apsilankymas Lietuvoje

Jei į Vilnių gali atskristi sprausminiai lėktuvai, tai iš to galima spręsti, koks didelis yra Lietuvos sostinės aerouostas. Bet ar sulauksime tuos laikus, kai į Vilnių bus galima atskristi tiesiog iš New Yorko? Darius ir Girėnas, kurių tragišką žuvimo sukakti minėjome liepos 17 d., prieš 30 metų įrodė, kad galima. Ar atsiras didvyrių, kurie rizikuotų skristi per Atlantą į dabartinę Lietuvą?

Vilniaus aerodromo pastatas mažai kuo skiriasi nuo kitų sostinių aerodromų. Skirtumas tik tas, kad čia nėra komercinių koncesijų, kuriuose būtų galima nusipirkti dovanų, likerių, cigarečių ir kt. daiktų. Bet bendras įspūdis - geras.

Iki tas pirmasis sprausminis lėktuvas iš Maskvos nusileido Vilniuje, teko laukti apie pusvalandį. Diena buvo nepaprastai šalta. Su Kubertavičiene labai dažnai turėjau eiti į vidų norėdamas kiek apšilti, nes aš, apsivilkusi nyloniniu paltu, tą šaltį sunkiau begalėjau pakelti. Kubertavičienė mane vis barė, kaip drįsau į tokį šaltą klimatą vykti be kailių.

Tolumoje mačiau, kaip rikiavosi Sniečkus, Paleckis ir kiti, ruošdamiesi pasitikti pirmuosius sprausminio lėktuvo keleivius iš Maskvos. Nedrįsau prie tos "tribūnos" arčiau prieiti, bet prašiau Eugenijų Macių, kad jisai tas iškilmes nufilmuotų. Tik Amerikon sugrįžusi, kai Kodak kompanija išryškino mano filmą, pamačiau asmenis, kurių kalbas Vilniaus aerouoste girdėjau per garsiakalbius. Kalbėtojų ir svečių tarpe, be Sniečkaus ir Paleckio, buvo Bieliauskas, gen. Vitkauskas ir kt. Nė žodžio nesupratau, nes visi kalbėjo rusiškai.

Čia pirmukart tiesioginiai pamačiau, kas yra tikrasis krašto šeimininkas. Tiek daug uniformuotų pareigūnų iš Maskvos, didžiausi Lenino ir Chrusčevo portretai, raudoni kaspinai su įvairiais šūkiais. Tai tikrai buvo komunistinė manifestacija.

Dar tą patį vakarą spaudos kioske nusipirkau Vakarines naujienas, plačiai skaitomą dienraštį kurio Amerikoje negaunama. Apie tas iškilmes Vilniaus aerouoste tas laikraštis rašė:

IR TOLIMIEJI NUOTOLIAI TRUMPEJA

Kaip mes jau pranešėme, vakar Vilniuje nusileido greitasis reaktyvinis lėktuvas TU-124. Tuo pačiu lėktuvu buvo pradėtas reguliarus susisiekimas oru greitaisiais lėktuvais trasa Maskva—Vilnius.

Vakar vakare Politinio švietimo namuose įvyko spaudos konferencija, skirta įvestam reguliariam susisiekimui lėktuvais TU-124 trasa Maskva—Vilnius.

Spaudos konferencijoje dalyvavo Lietuvos KP CK sekretoriai A. Barkauskas, J. Maniušis, Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Pirmininko pavaduotojas K. Kairys, Lietuvos KP Vilniaus miesto komiteto pirmasis sekretorius F. Bieliauskas, Lietuvos KP CK skyriaus vedėjas P. Mišutis, respublikinių laikraščių redaktoriai G. Zimanas ir V. Meščeriakovas, žurnalistų sąjungos pirmininkas J. Karosas, Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininkas J. Vildžiūnas, Civilinio oro laivyno atskirosios aviagrupės vadas N. Batalovas, miesto visuomenės atstovai, žurnalistai.

Spaudos konferenciją atidarė Lietuvos KP CK sekretorius A. Barkauskas. Maskvos transporto aviacijos valdybos viršininkas V. Simoniancas papasakojo apie skridimą lėktuvu TU-124 į Vilnių, apie įgulą, apie civilinio oro laivyno greitojo susisiekimo linijas, atsakė į gausius klausimus. Savo įspūdžiais apie skridimą pasidalijo Lietuvos TSR Ministrų Tarybos atstovas prie TSRS Ministrų Tarybos K. Gabdankas ir laikraščio „Komsomolskaja Pravda" bendradarbis Tarybų Sąjungos Didvyris G. Gofmanas.

Spaudos konferencijoje kalbėjo respublikos Ministrų Tarybos Pirmininko pavaduotojas K. Kairys.

Spaudos konferencijoje buvo pranešta nemažai džiugių žinių. Apie kai kurias jų mes norime papasakoti ir mūsų skaitytojams.

* Įvedus greitojo susisiekimo avialiniją Maskva—Vilnius, mūsų Tėvynės sostinė bus sujungta su visų 15 respublikų sostinėmis greitojo susisiekimo oro trasomis.

* Mūsų civilinis oro laivynas sujungtas dabar avialinijomis su 28 pasaulio šalimis. Ilgiausia pasaulyje aviacijos linija Maskva—Dakarta (11,5 tūkstančio kilometrų) buvo įvesta visai neseniai.

* Prieš šešerius metus iš Vilniaus į Maskvą reikėjo skristi 4 val. 10 min. Po to — 2 val. 30 min. Dabar reisas lėktuvu TU-124 truks 1 val. 15 min.

* Sausio pradžioje Tarybų Lietuvos atstovai galės reguliariai skraidyti TU-124 į Maskvą. Kol kas numatyta 1—2 reisai. Bilietas šiam lėktuvui nuo sausio mėn. kainuos 16 rublių.

Šįryt lėktuvas TU-124 vėl atvežė iš Maskvos keleivius, pirmą kartą atvežė iš Maskvos pašto krovinius.

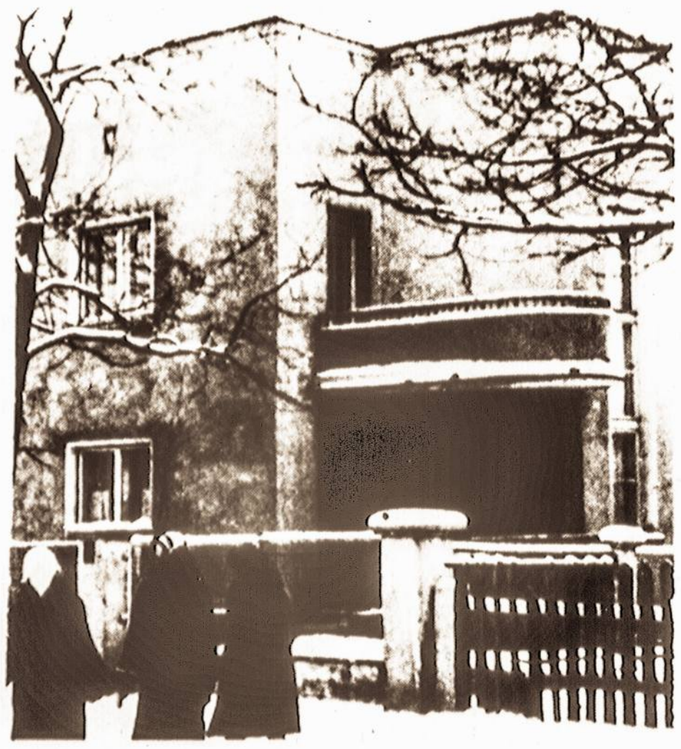

Namelis, kuriame gyvena Kipras Petrauskas su žmona, aktore Žalenkevičaite.

PAS KIPRĄ PETRAUSKĄ

Iškilmėms pasibaigus Vilniaus aerouoste, Antanina Kubertavičienė pasiūlė, kad apsilankytume pas operos solistą Kiprą Petrauską ir jo žmoną Žalenkivičaitę.

Automobiliu vykstant į jų namus, žurnalistas Zenonas Serafinas pakelyje atkreipė mano dėmesį, kad Čiurlionio gatve žygiuoja Kipras Petrauskas. Pamačiau labai augštą vyrą, apsivilkusį ilgu apsiaustu, dėvintį kailinę kepurę. Kaip gailėjausi, kad mano aparatas nebuvo paruoštas filmuoti. Būtų buvę įdomu nufilmuoti Kiprą Petrauską, tą garsųjį Lietuvos Operos solistą, bevaikščiojant Vilniaus gatvėmis. Jisai, pasirodo, kasdien vaikščioja. Kipras Petrauskas, kaip man pasakojo, serga ateroskleroze ir, gydytojų patarimu, kasdien vaikščioja nemažiau, kaip tris valandas.

Mūsų automobilis sustojo prie labai gražaus dviejų aukštų namelio. Tai Kipro Petrausko ir aktorės Žalenkevičaitės rezidencija. Ji mus širdingai pasitiko ir pakvietė į vidų.

Daug apie ją buvau girdėjusi iš Amerikon atvykusių dypukų. Žinojau, kad ji - buvusi tremtinė, gyvenusi Vokietijos pabėgėlių stovyklose, paskui nutarusi grįžti į Tėvynę, pas savo vyrą. Man buvo įdomu įsitikinti, ar Žalenkevičaitė gerai pasielgė.

Žinodama, kaip Amerikoje įsikūrusios jos kolegės iš teatro, kurios šioje šalyje jokios karjeros savo profesijoje nepadarė, priejau išvados, kad Žalenkevičaitė, turbūt, nesigaili. Ji, tiesa, teatre jau nebevaidina, bet dažnai matoma televizijos programose. Bet tai ne tiek svarbu. Svarbiausia yra tai, kad likusias savo gyvenimo dienas ji praleidžia Lietuvoje su savo vyru, gyvena gražiame dviejų aukštų namelyje, turi tarnaitę ir kitokius patogumus. Kokio likimo ji būtų sulaukusi Amerikoje?

Žalenkevičaitė pavaišino tradiciniais kalėdiniais valgiais - šlizikais, lietuviška gira ir kt. Sutarėm dar susitikti operoje, bet, deja, taip ir nepasitaikė.

Žalenkevičaitė tikrai įdomi asmenybė, kurios niekados nepamiršiu.

(BUS DAUGIAU)

Vakarinės NAUJIENOS

Nr. 302 (1513) | Vilnius, 1962 m. gruodžio 25 d., antradienis | „Tiesos" leidinys

EINA NUO 1958 METŲ • Kaina 2 kap.

Vilniuje leidžiamas populiarus dienraštis "Vakarinės Naujienos"

Su Laurynu Kapočium Vilniaus aerouoste.

VIENYBĖ

rengia

SPAUDOS BALIŲ

Šeštadienį, 8 val. vakare

1963 m. lapkričio 2 d.

Maspetho Lietuvių Piliečių Klube

BUS VAKARIENĖ, GERIMAI, MENINĖ PROGRAMA IR KONKURSAI.

Šokiams gros

JOE THOMAS ORKESTRAS

Spaudoje

GRINIUS APIE LIETUVES MOTERIS AMERIKOJE

Paskutiniojo Chicagoje įvykusioje Kultūros Kongreso vyriausias paskaitininkas dr. Jonas Grinius, sugrįžęs Europon, pradėjo spausdinti įspūdžius apie savo viešnagę Amerikoje. Isdidžiai savim pasitikėdamas, kad per kelias savaites pažino visą Ameriką ir jos lietuvių gyvenimą, štai kaip įmantriai jisai rašo apie lietuves Amerikoje (Europos Lietuvio nr. 22):

Man atrodo, kad vertybių sujaukimas ir biologizmas Amerikoj labiausiai atsiliepia moteryse. Man ypač į akis krito Amerikos moterų nevalyvumas ir tuštybė. Kol nebuvau matęs Chicagos, buvau manęs, kad moterys nuogom šlaunim tevaikščioja vasarvietėse. Bet, patekus į tą didmiestį vidurvasarį, man buvo šlykštu matyti apsinuoginusias moteris. Jų pilksvos, rausvos, melsvos ir gelsvos trumpos kelnės (vad. shorts) atrodė, kaip apatinės kelnaitės, o pačios moterys — kaip ką tik iš lovos išlipusios, bliuzeles užsimetusios ir išėjusios į gatves ir krautuves pademonstruoti savo neišpasakytų „grožybių". Man viena lietuvaitė aiškino, kad moterys taip nekukliai rengiasi dėl didelio karščio ir patogumo. Tačiau toks aiškinimas man atrodė tuščias. Juk vyrams saulėje sunkumus kilnoti, automobilius taisyti, benziną pilstyti tikrai būtų patogiau ir vėsiau trumpomis kelnėmis. Tačiau savo lašinių „grožybes" tedemonstruoja tik Amerikos moterys. (Tuo nenoriu pasakyti, kad vokiečių-bavarų vyrų demonstruojamos kaimuose odinės kelnės ir plaukais apžėlusios šlaunys būtų estetiškesnės. Ir jos jau išeina iš mados.)

Apie amerikiečių moteris lietuviai pasakojo ir daugiau nevalyvumo pavyzdžių, kuriuos pradeda mėgti pačios jaunosios lietuvių ponios, lankiusios amerikietiškas mokyklas ir anksti susimedžiojusios vyrus, bet aš tų pavyzdžių nemačiau. Bet mačiau senų moterų tuštybės pavyzdį. Būtent, sunkiai pavaikščiojančios senutės ėjo arba lipo į automobilį išsidažiusios, šviesių spalvų suknelėmis ir skrybėlėmis. Sakytum, kad šitaip jaunai apsirengusios jos vyko pas laidotuvių direktorių, kad šio tarnams būtų mažiau vargo jas išgražinti karstui. O jaunos mergaitės, sako, pradedančios flirtuoti vaikų amžiuje. Dar pradžios mokykloj šios paauglės laikančios savo garbe turėti draugą (boy-friendą), kurį mokančios bučiuotis, su juo teeinančios į kiną, kad ten vėl glebėsčiuotųs ir bučiuotųsi. O ką jau bekalbėti apie vidurinių mokyklų mergaites! Šioms nebesą paslapčių. Jas kai kurios ir praktiškai išmėginančios.

Poruotis škatinančios net katalikų vienuolės savo mokyklose. Jei į ruošiamą mokyklos balių kokia mokinė pasisako nenorinti eiti, nes neturinti savo „kavalieriaus", mokytojos-vienuolės tokį tai „kvailai" mergaitei surandančios, nors jo išsilavinimas neatitiktų mergaitės. Amerikoj, kaip man sakė, ne tiek svarbu mergaitei žmogus, jo būdas ir išsilavinimas, kiek svarbu, kad jis vyras ir dar kiek uždirba. Man rimta moteris pasakojo, kad dar studentė kolegijoj ji turėjo nemalonumą dėl to, jog kolegijos baliuje per šokius ji nesiglaudė prie lietuvio studento, kuris taip pat buvo džentelmenas ir laikėsi deramo nuotolio. Po šio baliaus kolegijos kapelionas padarė tai lietuvei studentei pastabą, klausdamas, ar ji ir jos šokių partneris esą normalūs. Pats mačiau ir girdėjau, kaip viena graži ir šauni lietuvė studentė (ir tikriausiai katalikė) džiaugėsi savo nauja suknele prieš tris lietuvių studentus, aiškindama, kad ta jos suknelė jai tiktų ir tuo atvejų, jeigu ji taptų nėščia. Ir tai pademonstruodama, ji nė kiek nesivaržė.

Dėl tokio natūralistinio seksualinio auklėjimo ir vyrų medžiojimo atmosferos bukesnės sąžinės ir kvailesnės lietuvės motinos visai pameta drovumą ir galvą. Vienas geras lietuvių kunigas man pasakojo, kaip skaudu jam žinoti apie kai kurias lietuves motinas, kad jos nekukliais drabužiais apnuogina savo drovias dukreles, žadina nesubrendusiose seksualinį instinktą, moko meilintis vyrams, kad tik susimegztų proga greičiau ištekėti. O kaip ten bus vėliau, nesvarbu. Kiti pasakojo apie motiną, kuri savo dukrelę išsiųsdino į tokio miesto universitetą, kur nėra nė vieno lietuvio, kad jos duktė iš nuobodumo susirastų kokį svetimtautį ištekėti, o pačiai motinai, „pražydusiai" antrąja jaunyste, būtų laisviau linksmintis su „bosu". Pasakojo man ir apie jauną motiną, kuri paliko tris savo mažamečius vaikus vyrui, nes buvo linksmiau susidėti su svetimtaučiu. Šitaip smunka lietuvių motinų turėta garbė Šiaurės Amerikos didmiesčiuose. O gal tai reiškiniai ligos, kurią gimdo beprincipinė techninė civilizacija, ryškesnė Amerikoj negu Europoj?

Juozas Vedegys su gaidomis naujai rengiamo muzikinio pastatymo, kurio premjera netrukus bus Dallas, Texas.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

KUR JAGOMASTŲ ŽUDIKAI?

1941 m. rugsėjo 23 d. Vilniuje naciai išžudė Jagomastų šeimą ir lietuviai nieko iki šiol nepadarė, kad žudikai būtų nubausti. Enzys Jagomasta buvo rimtas lietuvių veikėjas Tilžėje ir savo vaikus užaugino lietuviškai. Jagomastai buvo nacių be teismo sušaudyti. Apie jo nuopelnus lietuvių tautai ir Lietuvai rašomą Liet. Enciklopedijoje.

Mūsų lietuviška pareiga iškelti bylą Jagomastų žudikams, o tam tikslui reikia žinoti, kuno įsakymu ta žmogžudystė buvo įvykdyta. Reikia manyt, kad tie Vilniaus "valytojai" tebėra gyvi ir laisvi. Jei nebūtų čia reikalingų liudytojų, tai jų rastųsi Vilniuje.

Muzikas J. Bertulis, kuris šiuo metu gyvena Chicagoje, yra išvykęs į Europą ir ketina lankytis Vokietijoje, Italijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje ir Ispanijoje.

Pučia vėjelis, bara tėvelis

Naujienų Apžvalgininko karštus žodžius (jokių blynų neiškepančius) apie Vienybės gyvenimo istoriją (Nauj. birž. 22) galima, kaip Cezaris Galiją į 3 dalis dalinti: Praeitis, Dabartis, Ateitis.

Dėl Vienybės praeities tinka A. Merkelio pastaba monografijoje apie kontroversinį Antaną Smetoną: vertinimas priklauso nuo atsinešamo saiko. Ateina vienas matininkas su savo instrumentu ir sušunka: Čia 6 pėdų milžinas! Ateina kitas, atsinešdamas savo matą, ir sprendžia: Čia 3 colių nykštukas!

Apžvalgininko matąs Vienybės 75 metų istorijai, matyti, tricolinis. Na, kągi? Ruskis čia sako: Na vkus i cviet tovariščei niet, lotynas: De gustibus non disputandum, lietuvis: Kam karvelėlis, kam vanagėlis. (Vienybė, tarp kitko, padėjo susiorganizuoti Lietuvių Socialistų Sąjungai).

Prof. Sennas kaip tik Vienybės (ne kitų) komplektą vartojo, rašydamas The Emergence of Modern Lithuania. Komplektą sudarė Vasario 16 signataras kan. J. Šaulys — matyt, Vienybė jam atrodė geriausiu Amerikos lietuvių laikraščiu saugoti savo archyve ateičiai. Archyvą nupirko Pennsylvanijos u-tas ir jį ten prof. Sennas rado.

Draugas ir Naujienos jau minėjo (ar minės) 50 metų sukaktis. Valerija Tysliavienė, kuri, kaip savo metu jaunas Jonas Šliūpas prie Lietuviško Balso New Yorke, yra ir Vienybės leidėja, redaktorė, puslapių sudarinėtoja, ekspeditorė, skolų išrinkėja ir naujų finansų kėlėja, visgi randa laiko dirsteiti į senus Vienybės komplektus ir kai ką paskelbti dabarties dienai. Įdomu skaityti, ir vienybininkams gėdos nedaro. Nei Draugas, nei Naujienos niekada nieko neprisimena mūsų dienai pasigirti iš savo praeities: nejau ji negarbinga? Štai, 50 metų sukaktį minį, Londone rengs radikalesnių ir kontroversinių minčių savaitraštis The New Statesman (darbietiškų, socialistinių nuotaikų) išleido praeities straipsnių rinkinį. Rodos, tą patį padarė ir žydų socialistų Forwards New Yorke, savo sukaktį minėdamas.

Dabartis. Visi mūsų politikos veiksniai vienu balsu sutaria, kad Lietuvos išlaisvinimas būsiąs ilgų distancijų dalykas. Velionis Tysliava, kaip V. Meškauskas pasakoja, čia todėl pradėjo galvoti apie ryšių mezgimą su lietuviais Lietuvoje. JAV Valstybės Departmentas, tokiais atvejais net būdą pataria: people to people, žmogus su žmogumi, lietuvis su lietuviu.

Apžvalgininkas čia klausia: Kaip gi prieisi prie paprastų žmonių Lietuvoje, jei amerikietis iš tolo neprileidžiamas? Bet, štai, nuvažiuoja amerikietis ir net žmoną susiranda. Amerikoje gyveną tėvai atkviečia dukterį, kuri netrukus grįžta į Vilnių būti su mylimuoju. Tėvą bolševikai kankino, sūnus gi, universitetą Amerikoje baigęs, važiuoja gyventi į Vilnių. Raščiauskas jau kelintą sykį Lietuvą lanko. Jei neleidžia į gimtinę (okupantas droviai jos išardymu?), išleidžia gimines į Vilnių.

Ir prieiti, rodos, reiktų ne tik vien prie paprastų žmonių, bet ir prie tų, kurie savo pečiais šiandien kuria tautos istoriją. Kas jie? Nežinome, nes mūsų spauda tokiais "menkniekiais" neužsiima!

Betgi, filosofas prof. A. Maceina, kurį šiandien vokiečiai yra pakvietę pilnu profesoriu dėstyti jiems apie rusą Dostojevskį, jau 1955 m. mums priminė, kad tautos istorija nesustoja, išeiviams iš tėvynės į užsienį išvykus. Apžvalgininkas man prikiša: Girdi, aš siūląs, kad dėl lietuvybės idėjos reikią santykiauti su tarybinės žvalgybos agentais! Nejau visi Lietuvos gyventojai pasidarė "agentais"?

Ateitis. Apžvalgininkas iš istorijos prisimena, kad turėjome vyrų, kėlusių Lietuvos nepriklausomybės idėją ir už ją kovojusių. Aišku, kelėjų ir kovotojų būtina ateičiai. Bet, ar tai kova, sedėti istorijos Laukimų Salėje? (Socialdemokratų suvažiavimas priėmė rezoliuciją prieš vieną priemonių, kuri greitai Sovietų Sąjungą išbarstytų nepriklausomomis valstybėlėmis — karą).

Sėdėti ir laukti — ko? Karo, bolševikų imperijos išgverimo viduje, kitos rusų revoliucijos, ar bolševikų manifesto, panaikinančio kolonijalizmą, kaip caras panaikino baudžiavą (kas davė pagrindą atsirasti Suvalkijoj pasiturinčiųjų ūkininkų sluoksniui, išleidusiam savo jaunuomenę į inteligentus, kurie, savo keliu, išbudino tautą nacionalizmui ir socializmui). Belaukiant, kodėl neieškoti progų, sueiti išeiviui lietuviui su lietuviu Lietuvoje, bent paspausti ranką, arba, kaip Los Angeles lietuviai kalbasi: pabūti bent 3 valandas Vilniuje?

V. Širvydas

GINTARAS
Lietuvos auksas

Kainos nuo $25.00

Ivairiausios gintarinės dovanos vyrams ir moterims prieinamiausiomis kainomis

AMBER GUILD LTD.
80-19 31st Avenue
JACKSON HEIGHTS, N. Y.
Tel. HA 9-5855

Pasiekiama: auto iki 31 Ave. Northern Blvd. IND subway iki Roosevelt Ave. IRT iki 74 St. Port Bus iki 31 Avenue.

Winter Garden Tavern Inc.

Vyt. Beleckas, sav.

1883 Madison Street
Brooklyn 27, N. Y.
(Ridgewood)
Telefonas: EVergreen 2-6440

Salė vestuvėms ir kitokioms pramogoms. Geriausias lietuviškas maistas prieinamomis kainomis.

POLAIDOTUVINIAI PIETŪS

RAY's LIQUOR STORE
JUOZAS IR IZABELE MISIUNAI

Įvairiausios rūšies amerikoniški ir importuoti gėrimai.
Didžiausias degtinės ir vyno pasirinkimas.

103-55 LEFFERTS BLVD. RICHMOND HILL, N. Y
Telefonas: VIrginia 3-3544

Dariaus ir Girėno žygį minint

(Šis prof. Z. Žemaičio rašinys buvo tilpęs Vilniaus Tiesoje pries penkerius metus. Vietomis jis kiek Vienybės sutrumpintas.)

Šiandieną sueina 25 metai, kai du lakūnai-drąsuoliai lietuviai amerikiečiai Stepas Darius ir Stasys Girėnas, laimingai nugalėję neapmatuojamas Atlanto vandenyno platybes, tragiškai žuvo.

Didelių gamtos kliūčių nugalėjimas dažnai pareikalauja iš žmonių ne tiktai daug darbo, ištvermės, bet dažnai ir gyvybių. Užtat tokiomis aukomis pasiektieji laimėjimai atveria žmonijai plačius kelius į sparčius tolesnius laimėjimus. Įvairių didelių atradimų ir išradimų istorija gausiais pavyzdžiais, tai patvirtina. Žinome, kiek darbo ir aukų padėjo žmogus, kad galėtų pakilti nuo žemės prietaisu, sunkesniu už orą. Ir kai tiktai 1903 m. gruodžio 17 d. konstruktoriams - lakūnams broliams Raitams pavyko pirmąsyk pakilti motoriniu lėktuvu keletą metrų aukščio ir nuskristi, rodos, arti pusės kilometro, aviacija ėmė žengti milžiniškais žingsniais pirmyn. Nepraėjus nuo tos dienos nė ketvirčiui šimtmečio, suamerikonėjęs švedas Lindbergas perskrido vandenyną, sukeldamas žmonijos entuziazmą, kuris ypač audringai buvo reiškiamas Amerikoje ir senojoje Lindbergo tėvynėje Švedijoje.

Kuklūs amerikiečiai lietuviai: lakūnas Stepas Darius (ankstyvesnė jo pavarde buvo Jucevičius), dalyvavęs kare prieš Vokietiją, ir aviacijos mechanikas Stasys Girėnas (ankstyvesnė jo pavardė — Girskis), pasiryžo atlikti tokį pat žygį, kad parodytų pasauliui, jog ir kukli lietuvių tauta dalyvauja žmonijos kovoje dėl erdvės platybių. Sumobilizavę visus savo kuklius išteklius, įbridę į dideles skolas, jie įsigijo jau gerokai naudotą pasenusios konstrukcijos keleivinį lėktuvą (markės "Belenka"), ir įdėjo visą savo energiją ir sielą, norėdami jį pritaikyti dideliam, rizikingam žygiui. Reikėjo pakeisti motorą, sustiprinti važiuoklę ir sparnus dideliam degalų kiekiui pakelti, visam vidui pertvarkyti; reikėjo įsigyti eilę brangių navigacinių prietaisų ir t. t.

Savo lėšomis jie to padaryti negalėjo, tad pusiau paruoštu lėktuvu, tėvynės garbei pavadintu "Lituanica", jie lankė didesnes lietuvių kolonijas, rengė aviacijos dienas, siekdami išpopuliarinti žygio idėją lietuviuose ir surinkti bent kiek lėšų...

Žinojo apie tuos sunkumus Lietuvos Aeroklubas, bet pats niekuo negalėjo padėti, nes, negaudamas iš tuometinės vyriausybės nė mažiausios paramos, jis galėjo tiktai vargais-negalais tvarkyti savo būtiniausius reikalus. Klubo vadovybė kreipėsi į tautininkų vyriausybę, prašydama paramos Dariaus ir Girėno žygiui geriau paruošti, bet veltui: buvo paaiškinta, kad sąmatoję nenumatyta tam lėšų. Be to, buvo aiškinta dar ir taip, kad, esą, amerikiečiai lietuviai sumanė atlikti patriotinį darbą, tad nereikia mažinti jų nuopelnų...

Šiaip ar taip, Darius ir Girėnas, tiktai amerikiečių lietuvių nuoširdžiai remiami, kukliai, net nepakankamai techniškai pasiruošę, leidosi į didelę, pavojų kupiną kelionę.

Atlantą jie puikiai nugalėjo ir liepos 16 d. vakare buvo laukiami Kaune. Į aerodromą suplaukė tūkstantinės žmonių minios. Pasiryžta laukti "Lituanikos" nors ir visą naktį. Pasiryžimas dar padidėjo, kai vėlai vakare buvo telefonu gauta žinia, kad Vokietijoje Stalgardo aerodromo tarnyba norėjo priimti lėktuvą, iš visų požymių — "Lituaniką," kaip ketinusį nusileisti, bet nuskridusį toliau. Nusimanančius žmones apėmė nerimas, kodėl "Lituanika" ketino nusileisti nedideliame, jai nepritaikytame, aerodrome. Nesulaukdami lėktuvo ir kitų žinių iš Vokietijos aerodromų, žmonės 3 — 4 val. nakties nuliūdę skirstėsi, nujausdami, kad bus atsitikusi kokia nelaimė.

Tiktai rytojaus dieną apie vidudienį buvo gauta žinia, kad netoli nuo Soldino miesto, Kudamo kaimo lauke, pušynėly rastas sudužęs lėktuvas ir du žuvę lakūnai.

Vienybės skaitytojas brooklynietis Jonas Kučinskas (dešinėje) su savo broliu Pranu, kuris pereitą savaitgalį buvo atvykęs iš Kanados jį aplankyti. S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Dariaus ir Gireno minėjime Brooklyne kalba Lietuvos konsulas Vytautas Stašinskas. S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Tuojau deleguotieji klubo nariai pasirūpino atgabenti Kaunan lakūnų kūnus ir lėktuvo likučius.

Visą Lietuvos visuomenę apėmė neapsakomas liūdesys. Kai po dviejų dienų didelis keleivinis lėktuvas turėjo atgabenti Kaunan lakūnų karstus visas miestas iškeliavo į aerodromą. Daugelis žmonių verkė sutikdami ir lydėdami karstus. Liūdėjo žmones ir visuose Lietuvos kampeliuose, išgirdę per radiją transliuotą ūžesį lėktuvo, nešusio Atlanto nugalėtojų palaikus.

IŠ DARIAUS DUKTERS PRISIMINIMŲ...

(Pries penkerius metus Dariaus duktė N. Dariutė-Maštariene šitaip prisiminė anų dienų įvykius)

"...Aš pamenu tą naktį, kai Kaune aerodrome susirinkę keliasdešimt tūkstančių kauniečių žvelgė į vakarus. Ir kaip laukę nesulaukę rytą visi liūdni skirstėsi į namus. It kaip tame pačiame aerodrome minios sutiko drąsiųjų lakūnų palaikus.

Tuo pačiu metu, kai Tūbelis ir kiti gedulo mitinge kalbėjo gražias kalbas, jie visiškai pamiršo velionių šeimas. Motina turėjo įbristi į skolas. Valdžia varginga gyvenančiai mūsų šeimai kelerius metus nemokėjo jokios pašalpos. Vėliau gi po pakartotinų prašymų paskyrė visų mažiausią pensiją, kurios nepakaktų nė man vienai, tada dar mažai mergaitei, išlaikyti.

Žuvus Dariui ir Girėnui, šulai ėmė steigti komitetus ir rinkti iš žmonių aukas visoje Lietuvoje, girdi, paminklams statyti. Žmonės kaimuose ir miestuose noriai aukojo. Kiek buvo surinkta litų — liko paslaptimi. Iš tų lėšų buvo surėstas paprasčiausias rūsys. Bet aplinkui Kauną ėmė kilti mūrai, priklausantieji anksčiau minėtų komitetų nariams. Taigi, štai kuo baigėsi veikėjų kalbos apie patriotizmą.

Arba vėl kitas atsitikimas. Generolas Nagevičius savo dvare Babtuose, netoli Kauno, surengė Dariaus ir Girėno žuvimo metinių minėjimą. Suvažiavo ištisa ponija. Pašaukė į minėjimą ir mane, ir aš pėsčia atklampojau penkis kilometrus. Pastovėjau kelias minutes, kol sakė kalbas. Po to Nagevičius pakvietė svečius į vidų. Man gi niekas nė žodžio netarė, nepasiūlė pavežėti ir namo, nors kieme stovėjo ištisa virtine lengvųjų automobilių."

Drąsiuosius lakūnus teisingai įvertinus tik Tarybų valdžia, anot Dario dukters.

"Jau pirmaisiais pokariniais metais man, Medicinos instituto studentei, Tarybų valdžia, be stipendijos, suteikė dar ir pensiją, kad galėčiau baigti aukštąją mokyklą, įgyvendinčiau savo senąją svajonę — būti liaudies gydytoją." Savo rašinių jie didžiuojasi, kad ji gydytoja. Taip pat sakosi kad esanti komunistų partijos narė.

THREE JOES SERVICE STATION, Inc.

85-42 Woodhaven Boulevard Woodhaven, N. Y.

Telefonas: VIrginia 6-9683

REPUBLIC LIQUOR STORE, Inc.

G. Jokubaitis, Manager

322 UNION AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EVergreen 7-2089

Newyorkiečiai paminėjo Darių ir Girėną

Trisdešimties metų Dariaus ir Girėno tragiškojo skridimo sukaktis buvo paminėta net dukart.

Liepos 13 d., šeštadienį, minėjo newyorkiečių vadinamas Dariaus ir Girėno pamonklo statymo komitetas, o liepos 14 d., sekmadienį, minėjimą rengė New Yorko karininkų ramovė ir Amerikos legionieriai, vadovaujami kap. Vaclovo Alksninio.

Abiejuose minėjimuose, kurie vyko Lituanikos aikštėje, nebuvo daug publikos, bet ji buvo labai patriotiškai nusiteikusi.

Šeštadienį minėjimą atidarė komiteto pirm. J. Šaltys ir vadovavo pačiai programai. Invokacijai sukalbėti buvo pakviestas kun. V. Pikturna, o himnus užvedė solistė Lionė Jodytė ir sugiedojo, pritariant visai publikai.

Pagrindiniu kalbėtoju buvo konsulas Vytautas Stašinskas iš New Yorko Lietuvos Gen. Konsulato. Toliau kalbėjo Ant. Gudonis, Helen Kulber, J. Aimanas, Br. Spūdienė, D. Klinga,

Jonas Valaitis

Petras Montvila, dail. Jurgis Juodis, Ant. Sodaitis ir kt.

Prie Dariaus ir Girėno paminklo, kuris buvo pastatytas kaip tik šį minėjimą rengusio komiteto rūpesčiu, buvo padėta gėlių, o taip pat prisiminti senieji veikėjai, gyvi ir jau numirę, kurie prisidėjo prie Dariaus ir Girėno skridimo.

Buvo prisimintas ir New Yorko komiteto pirmininkas Juozas Ginkus, o to komiteto iždininkas Petras Montvila beveik pirštu parodė minėjime dalyvavusius vyresniosios kartos lietuvius, kurie savo aukomis parėmė tą didingą Dariaus ir Girėno žygį.

Antrasis minėjimas vyko sekmadienį taip pat Lituanikos aikštėje prie didvyrių paminklo. Minėjime dalyvavusios organizacijos buvo atnešusios ir savo vėliavas. Po kalbų, minėjimo dalyviai išklausė mišių Apreiškimo par. bažnyčioje, o po to, tos par. salėje įvyko akademija.

Ją atidarė pirm. kap. V. Alksninis. Kalbą apie Darių ir Girėną ir apie patriotizmą Amerikoje pasakė Jonas Valaitis.

Dramos aktoriai Toska Daubaraitė-Skobeikienė ir Kazys Vasiliauskas meniškai paskaitė minėjimui pritaikytų eilėraščių.

Užbaigta filmu iš Dariaus ir Girėno išskridimo ir Lituanikos šventinimo Chicagoje, Midway aeirodrome. Tą filmą prieš 30 metų susuko Antanas Vaivada, kuris netikėtai dabar suradęs tarp savo senienų, jį paskolino savo seseriai Valei Tysliavienei.

Tą filmą jau yra matę visa eilė lietuvių tiek New Yorke, tiek Chicagoje. Dabar tą filmą parodė Salomėja Narkėliūnaitė, kuri ta pačia proga minėjimo dalyviams parodė ir 15 min. savo spalvotą Amerikos lietuvių kultūrinės veiklos kroniką.

Minėjimą užbaigus, įvyko kuklios vaišės, kurių metu kalbas pasakė visa eilė jų dalyvių, jų tarpe Jokūbas Stukas, dr. Ona Labanauskaitė, Vladas Baltrušaitis, Juozas Valakas, Vacl. Alksninis ir kt. Programai vadovavo K. Vasiliauskas.

Pranas Narvydas, brooklynietis, vyresniosios kartos veikėjas, pereitą savaitgalį aplankytas savo bičiulių, čia matomas su Stasiu Jakštu ir Juozu Valaku. S. Narkėliūnaitės nuotrauka

New Yorko skautams remti komitetas savo išsiuntinėtuose newyorkiečiams laiškuose prašo aukų įrengti New Yorko skautams būtiną stovyklavimo inventorių. Laiške atkreipiamas dėmesys į skautiškojo jaunimo tikslus išaugti gerais žmonėmis ir gerais lietuviais. Galintieji ir norintieji skautus paremti šiame kilniame darbe kviečiami atsiųsti savo auką komiteto narių adresais: J. Butkus, 87-29 96th St., Woodhaven 21, N. Y.; V. Kidolis, 94-08 Jamaica Ave., taip pat Woodhaven; J. Birutienė, 117-05 102nd St., Richmond Hill, N. Y.; J. Bandžiukas, 84-12 102nd St. ten pat ir O. Raubienė, 240 McKinley St., Brooklyn, N. Y. Skautų stovykla vyks nuo rugp. 17 d. iki rugsėjo 2 d. Camp Child stovyklavietėje prie Cape Cod.

KOKYBĖ

— tai slaptoji visų gerų — kaip beparuoštų, bet ypač pagamintų iš geriausios mėsos, maisto produktų sudėtinė dalis. Užtikrinant nepalyginamą tikrojo importuoto, jau paruošto valgyti,

LENKIŠKO KUMPIO

kokybę, gamybai imama tik geriausioji kiauliena.

Šis kumpis, gaunamas dabar nuo 2 iki 12 svarų skardinėse, pagamintas iš specialiai šeriamų kiaulių mėsos, neturinčios nereikalingų riebalų. Šiam kumpiui suteiktas Good Housekeeping ženklas

Good Housekeeping

kokybės simbolis, gerų šeimininkių atpažinamas ir vertinamas.

Tokį pat gerą skonį turi ir importuota lenkiška **kiaulienos kumpio rulada**, gaunama dabar 1½ ir 3 svarų skardinėse. Visada reikalaukite tikrojo **Importuoto Lenkiško Kumpio** ir **Kiaulienos Kumpio Rulados** visose mažose ir didelėse maisto produktų krautuvėse.

GERIAUSIAS
INSURANCE ir REAL ESTATE
PATARNAVIMAS PAS
JOHN ORMAN AGENCY
110-04 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y.
Telefonas: VIRGINIA 6-1800

Park Florist
Gėlės pristatomos į bet kurias pasaulio vietas.
MATTHEW MAŽEIKA
Savininkas
80-15 JAMAICA AVE. WOODHAVEN 21, N. Y.
Telefonas: VIrginia 9-3112

ROBERT F. NARK
Apdraudos AUTO Specialistas
Any car - Any age driver
ALL FORMS OF INSURANCE
175 REMSEN ST. BROOKLYN 1, N. Y.
Tel. MAin 4-6400 UL 8-1061
DISCOUNTS TO QUALIFIED APPLICANTS
Mutual Insurance Insure your tomorrow today!

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

JUOZAS KAVALIAUSKAS
LICENSED PENNA AND NEW JERSEY
1601 S. SECOND STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: DEwey 4-5136

CHARLES J. ROMAN
(RAMANAUSKAS)
1113 MT. VERNON STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: POplar 5-4110

STEPHEN AROMISKIS
(ARMAKAUSKAS)
423 METROPOLITAN AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
KOPLYCIA LAIDOTUVĖMS Tel. EVergreen 7-4335

M. P. BALLAS FUNERAL HOME
ALB. BALTRUNAS-BALTON
660 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.
NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

VISI ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA AUTOMOBILIUS ĮVAIRIEMS REIKALAMS

JUOZO GARŠVOS LAIDOJIMO ĮSTAIGA
231 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.
EVergreen 8-9770
Joseph J. Garszva Anita R. Garszva
Joseph J. Garszva, Jr. John A. Pauley
LICENSED MORTICIANS

VIENYBĖ

* Margarita Rutkauskaitė, rašytojo ir poeto Jono Rūtenio duktė, išrinkta "Miss St. John's University."

* Rašytoja Nelė Mazalaitė su vyru Juozu Gabe poros savaičių atostogas leidžia tėvų pranciškonų vasarvietėje Kennebunk Port, Maine.

* J. Vilkaitis, žurnalistas, socialistų vyresniosios kartos veikėjas, praleidęs New Yorke apie metus laiko, išvyko gyventi į Connecticut. New Yorko miesto bibliotekose jisai rinko medžiagą savo prisiminiminei knygai.

* Moterų Vienybė šį sekmadienį, liepos 21 d., Amelijos Sinušienės sodyboje, 361 Highland Blvd., rengia savo vasaros pobūvį. Organizacijos pavasarinis balius Maspetho Piliečių Klube labai gražiai pavyko. Pereitame socialiniame organizacijos susirinkime moterys pagerbė Helen Venis ir finansų sekretorę Jean Bredes. Dabartinėje valdyboje pirmininke yra Helen Kulber, vicepirm. Marytė Shalins ir Izabelė Misiūnienė, sekr. Mary Buyokas.

* Salomėja Narkėliūnaitė, Vienybės redaktorė, rugpiūčio viduryje išskrenda į Buenos Aires, Argentiną, dalyvauti Argentinos Lietuvių Balso laikraščio 35 metų sukakties minėjime. Ta pačia proga jinai aplankys ir savo dėdę Kastantą Černiauską, kuris prieš 30 metų yra išemigravęs iš Vilniaus krašto ir sukūręs šeimą Argentinos sostinėje -- Buenos Aires. Narkėliūnaitė nufilmuos bei nufotografuos būdingesnius Argentinos lietuvių veiklos vaizdus. Taip pat jinai parodys argentiniečiams savo suktų filmų iš Vokietijos tremtinių gyvenimo, dabartinės Lietuvos vaizdų ir Amerikos lietuvių kultūrinę kroniką, kurios centre yra Kultūros Kongresas, pernai rudenį įvykęs Chicagoje. Taip bus rodoma ir Maspetho prel. J. Balkūno pastatyta lietuviško stiliaus bažnyčia. Visi filmai spalvoti ir su garsu.

* Jurgis Vedegys, newyorkiečiams gerai pažįstamas muzikos darbuotojas, šiuo metu dirba prie muzikos parengimo veikalui "Apollo and Miss Agnes," kurio premjera netrukus bus Dallas, Texas. Veikalas New Yorko Broadwayjuje bus rodomas sausio pradžioje.

* Antanas Šateika, Vienybės skaitytojas, nesenai atsigulė L. I. College Hospital ištyrimui. Anksčiau jis yra išbuvęs apie mėnesį ligoninėje po susižeidimo darbe. Šateika yra vienas pirmųjų Lietuvos jūrininkų.

Laurinčiukas išplaukė į Europą

Albertas Laurinčiukas, apie trejus metus išbuvęs Jungtinėse Tautose sovietinio kolchozų laikraščio Selskaja Žiznj korespondentu, liepos 17 d. išplaukė į Europą, o iš Paryžiaus traukiniu vyks į Vilnių. Jis išvyko kartu su savo žmona ir dukrele. Laurinčiukas kurį prie JT akredituotiems Amerikos lietuviams korespondentams tekdavo sutikti Jungtinėse Tautose, taip pat yra rašęs nemažai apie Amerikos gyvenimą ir Vilniuje išeinančiai Tiesai.

Jo reportažai, suprantama, parašyti pagal komunistinį kurpalį, bet jis rodė žurnalistą esantį gerai parengtą savo pareigoms.

Laurinčiukas tikisi, kad jis ir toliau dirbs žurnalistikos srityje. Prieš atvykdamas į Ameriką, Vilniuje jisai buvo eilę metų redagavęs Komjaunimo Tiesą.

Būdamas Amerikoje, Laurinčiukas plačiai susipažino su lietuvių veikla (ne tik vadinamų progresyvių), bet ir su pačios Amerikos gyvenimu.

Kaip oficialus atstovas jisai yra lydėjęs sovietinę žemės ūkio delegaciją, kuri neseniai lankėsi Amerikoje, ir padaręs iš to apsilankymo spalvotą filmą, kuris buvo rodytas sovietų-amerikiečių susirinkimuose.

Jungtinių Tautų korespondentų tarpe, kaip girdėti, Laurinčiukas paliko "gerą įspūdį," nors savo pavardę rašė jau amerikiečiams pataikaudamas "Lauorinchukas."

Albertas Laurinciukas, Jungtiniu Tautu spaudos skyriuje pokalbio metu su amerikiete zurnaliste Mary Harvey.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Taip atrodo naujas Pavergtuju Europos Tautu plakatas, iškabintas jų virtrinoje, esančioje priešais Jungtinių Tautų būstinę New Yorke.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Pavergtųjų savaitė...

Atkelta iš 1 psl.

muose su komunistais pirmiausia turėtų būti reikalaujama ir toms tautoms pripažinti apsisprendimo teisę, o prekiaujant su sovietiniu bloku, panaudoti ekonominį spaudimą, siekiant nuolaidų pavergtųjų tautų labui.

Į Amerikos visuomenę atsikreipdami, pavergtųjų tautų atstovai prašo atkreipti dėmesį, kad pavergtosios tautos yra tylūs laisvojo pasaulio sąjungininkai ir reikalingi pagalbos kovoje už savo laisvę ir nepriklausomybę.

Manifestą pasirašiusių penkių organizacijų tarpe yra Pavergtosios Europos Tautos, Pavergtųjų tautų amerikiečiai bičiuliai, Rytų ir Centrinės Europos kilmės amerikiečių konferencija, Tautinis Pavergtų Tautų komitetas ir Amerikiečių konferencija iš sovietų išlaisvinti nerusų kilmės tautoms.

Iškilmėse prie vėliavų dalyvavo tautinės grupės su savo vėliavomis.

Antradienį, liepos 16 d., Pavergtųjų Tautų Savaitę proklamavo New Yorko mėro pavaduotojas Edward F. Cavanaugh, Jr.

Dalyvaujant paskirų tautų atstovams su savo vėliavomis, jisai tą proklamaciją įteikė dr. Antanui Trimakui, Pavergtųjų Europos Tautų, asamblėjos politinio komiteto pirmininkui.

Kaip prez. Kennedy savo proklamacijoje anksčiau, taip dabar New Yorko mėras priminė amerikiečiams sovietinėje vergijoje esančius Vidurinės ir Centro Europos tautas ir reiškė viltį, kad jos ilgainiui atgaus savo laisvę ir nepriklausomybę.

Pavergtųjų Europos Tautų žiniomis, Pavergtųjų Tautų savaitę, prezidento ir pavergtų tautų bičiulių paraginti, paskelbė visa eilė gubernatorių ir mėrų.

Pavergtųjų Tautų Savaitė Amerikos sostinėje — Washingtone pradėta liepos 14 d. pamaldomis šv. Jono katedroje, o liepos 17 d. Pavergtųjų Tautų Asamblėja surengė pietus, kuriuose dalyvavo įtakingesni ir pavergtųjų tautų reikalams palankūs senatoriai, kongresmanai ir spaudos atstovai.

Ryšium su Pavergtųjų Tautų Savaite New Yorke jau pasirodė ir amerikiečių spaudos atsiliepimų.

Liepos 17 d. populiarusis The Journal American, pavyzdžiui, rašė kad: Pavergtųjų Savaitės paskelbimas ryšium su dabar vykstančiais Maskvoje pasitarimais yra labiau negu laiku. Jis primena mums, kad, nors Chruščevas gali būti priverstas ieškoti tam tikro susitarimo su Vakarais, Sovietų Sąjunga yra imperialistinė tironija. Jokia tauta nėra pasirinkusi komunizmo savanoriškai.

Be to, laikraštis nurodo, kad nepuolimo sutartis, kurią Chruščevas perša tarp NATO ir Varšuvos pakto, jei būtų pasirašyta, tai tik užantspauduotų tarptautinį nusikaltimą — paliktų Rytų Europą vergijoje. Savo vedamąjį laikraštis baigia pastaba:

"Mes negalime daug ką nuveikti, kad tas tautas išlaisvintume, bet nepadėkime Chruščevui sustiprėti."

Panaši mintis apie pavojus ryšium su peršamu nepuolimo pasirašymu tarp Rytų ir Vakarų karinių blokų pereitą savaitę buvo tilpusi ir New York Times laiškų skyriuje. Laiško autorius buvo Vaclovas Sidzikauskas, einąs Pavergtųjų Tautų pirmininko pareigas. Sidzikauskas atsiliepė dėl Times tilpusio ta prasme vedamojo ir jį plačiau paaiškino.

* V. Tysliavienė šiomis dienomis buvo išvykusi į Washingtoną. Lankėsi įvairiose įstaigose, dalyvavo Felix Salmaggi operų spektakliuose, kurie šią savaitę vyksta Caron Barron Amphiteatre ir apsilankė pas savo brolį Antaną Valvadą gyvenantį su šeima McLean Virginia.

* O. Žalkauskienė iš Washingtono šią savaitę viešė pas Birutę Novickienę.